

16. RIADNE VŠEOBECNÉ ZHROMAŽDENIE
SYNODY BISKUPOV

*ZA SYNODÁLNU CIRKEV:
SPOLOČENSTVO, SPOLUÚČASŤ, MISIA*

INSTRUMENTUM LABORIS

pre prvé zasadanie

(október 2023)

Obsah

INSTRUMENTUM LABORIS.....	5
Úvod.....	5
Doteraz prejdená cesta.....	5
Pracovný nástroj pre druhú etapu synodálneho procesu.....	7
Štruktúra textu.....	8
A. Za synodálnu Cirkev: integrálna skúsenosť.....	10
A 1. Charakteristické znaky synodálnej Cirkvi.....	10
A 2. Spôsob konania synodálnej Cirkvi: rozhovor v Duchu Svätom.....	13
B. Spoločenstvo, misia, spoluúčasť: tri prioritné otázky pre synodálnu Cirkev.....	16
B 1. Spoločenstvo, ktoré sa rozširuje: Ako byť plnšie znakom a nástrojom zjednotenia s Bohom a jednoty ľudského rodu?.....	17
B 2. Spoluzodpovednosť v misii: Ako sa môžeme podeliť o dary a úlohy v službe evanjelia?.....	18
B 3. Spoluúčasť, zodpovednosť a autorita: Aké procesy, štruktúry a inštitúcie sú potrebné pre misionársku synodálnu Cirkev?.....	19
PRACOVNÉ LISTY PRE SYNODÁLNE ZHROMAŽDENIE.....	22
Úvod.....	22
Dynamika zhromaždenia.....	22
Ako používať pracovné listy.....	23
Pracovné listy pre B 1: Spoločenstvo, ktoré sa rozširuje.....	25
B 1.1 Ako služba lásky a angažovanosť v oblasti spravodlivosti a starostlivosti o spoločný domov posilňujú spoločenstvo v synodálnej Cirkvi?.....	25
B 1.2 Ako môže synodálna Cirkev urobiť dôveryhodným prísľub, že „milosrdenstvo a vernosť sa stretnú navzájom“ (Ž 85,11)?.....	27
B 1.3 Ako môže rásť dynamický vzťah výmeny darov medzi cirkvami?.....	29
B 1.4 Ako môže synodálna Cirkev prostredníctvom obnoveného ekumenického úsilia lepšie plniť svoju misiu?.....	31
B 1.5 Ako môžeme rozpoznať a zhromaždiť bohatstvo kultúr a rozvíjať dialóg medzi náboženstvami vo svetle evanjelia?.....	33
Pracovné listy pre B 2: Spoluzodpovednosť v misii.....	35
B 2.1 Ako môžeme spoločne kráčať, aby sme si spoločne uvedomovali význam a obsah misie?.....	35
B 2.2 Čo treba urobiť, aby synodálna Cirkev bola misionárskou aj „celou služobnou“ Cirkvou?.....	37

B 2.3 Ako môže Cirkev našich čias lepšie plniť svoje poslanie prostredníctvom hlbšieho uznania a podpory krstnej dôstojnosti žien?.....	39
B 2.4 Ako možno v misijnej perspektíve oceniť službu posvätných služobníkov vo vzťahu k službám vychádzajúcim z krstu?.....	41
B 2.5 Ako obnoviť a podporiť službu biskupa z hľadiska misijnej synodálnej perspektívy?.....	43
Pracovné listy pre B 3: Spoluúčasť, zodpovednosť a autorita.....	45
B 3.1 Ako obnoviť službu autority a výkon zodpovednosti v misionárskej synodálnej Cirkvi?.....	45
B 3.2 Ako môžeme rozvíjať postupy rozlišovania a rozhodovania autentickým synodálnym spôsobom, ktorý rešpektuje vedúcu úlohu Ducha Svätého?.....	47
B 3.3 Aké štruktúry možno vytvoriť na upevnenie misionárskej synodálnej Cirkvi?.....	49
B 3.4 Akú podobu majú mať synodálne a kolegiálne orgány zahŕňajúce zoskupenia miestnych cirkví?.....	51
B 3.5 Ako možno posilniť inštitúciu synody, aby bola výrazom biskupskej kolegiality v rámci plne synodálnej Cirkvi?.....	54

SKRATKY

- AA DRUHÝ VATIKÁNSKY KONCIL, dekrét *Apostolicam actuositatem* (18. november 1965)
- AG DRUHÝ VATIKÁNSKY KONCIL, dekrét *Ad gentes* (7. december 1965)
- CA SV. JÁN PAVOL II., encyklika *Centesimus annus* (1. máj 1991)
- CL SV. JÁN PAVOL II., apošt. posynod. exhortácia *Christifideles laici* (30. december 1988)
- CV FRANTIŠEK, apošt. posynod. exhortácia *Christus vivit* (25. marec 2019)
- PD GENERÁLNY SEKRETARIÁT SYNODY, *Za synodálnu Cirkev. Spoločenstvo, spoluúčasť, misia*. Prípravný dokument (2021)
- DKE GENERÁLNY SEKRETARIÁT SYNODY, *Za synodálnu Cirkev. Spoločenstvo, spoluúčasť, misia*. „Rozšír priestor svojho stanu“ (Iz 54,2). Pracovný dokument pre kontinentálnu etapu (2022)
- DV DRUHÝ VATIKÁNSKY KONCIL, dogm. konšt. *Dei Verbum* (18. november 1965)
- EC FRANTIŠEK, apošt. konšt. *Episcopalis communio* (15. september 2018)
- EG FRANTIŠEK, apošt. exhortácia *Evangelii gaudium* (24. november 2013)
- FT FRANTIŠEK, encyklika *Fratelli tutti* (3. október 2020)
- GS DRUHÝ VATIKÁNSKY KONCIL, past. konšt. *Gaudium et spes* (7. december 1965)
- IL *Instrumentum laboris*
- LG DRUHÝ VATIKÁNSKY KONCIL, dogm. konšt. *Lumen gentium* (21. november 1964)
- PE FRANTIŠEK, apošt. konšt. *Praedicate Evangelium* (19. marec 2022)
- SC DRUHÝ VATIKÁNSKY KONCIL, konštitúcia *Sacrosanctum concilium* (4. december 1963)
- UR DRUHÝ VATIKÁNSKY KONCIL, dekrét *Unitatis redintegratio* (21. november 1964)

INSTRUMENTUM LABORIS

Úvod

„Boh trpezlivosti a potechy nech vám dá, aby ste jedni o druhých zmýšľali podľa Krista Ježiša, a tak jednomyselne, jednými ústami oslavovali Boha a Otca nášho Pána Ježiša Krista“ (Rim 15, 5-6).

Doteraz prejdená cesta

1. Boží ľud je v pohybe, odkedy pápež František zvolal 10. októbra 2021 celú Cirkev na synodu. Miestne cirkvi na celom svete začali konzultácie Božieho ľudu v duchu základnej otázky formulovanej v PD č. 2: **„Ako sa dnes na rôznych úrovniach (od miestnej po všeobecnú) realizuje ono ‚spoločné kráčanie‘, ktoré umožňuje Cirkvi ohlasovať evanjelium v súlade s poslaním, ktoré jej bolo zverené?; a aké kroky nás Duch pozyva podniknúť, aby sme rástli ako synodálna Cirkev?“** a vychádzajúc zo svojich základných životných kontextov. Plody týchto konzultácií boli zhromaždené na diecéznej úrovni a následne zhrnuté a zaslané synodám východných katolíckych cirkví a biskupským konferenciám. Tie potom vypracovali syntézu, ktorá bola postúpená Generálnemu sekretariátu synody.

2. Na základe čítania a analýzy takto zhromaždených dokumentov bol vypracovaný návrh pracovného dokumentu pre kontinentálnu etapu (DKE), ktorý predstavuje novinku v prebiehajúcom synodálnom procese. DKE bol vrátený miestnym cirkvám na celom svete s výzvou, aby ho konfrontovali a následne sa stretli a viedli dialóg na siedmich kontinentálnych zhromaždeniach, pričom pokračovala aj práca digitálnej synody. Cieľom bolo zamerať sa na poznatky a napätia, ktoré najsilnejšie rezonujú so skúsenosťami Cirkvi na jednotlivých kontinentoch, a identifikovať tie, ktoré z pohľadu každého kontinentu predstavujú priority, ktorými by sa malo zaoberať prvé zasadanie synodálneho zhromaždenia (v októbri 2023).

3. Na základe všetkých materiálov zozbieraných vo fáze počúvania, a najmä na základe záverečných dokumentov kontinentálnych zhromaždení, bolo vypracované toto *Instrumentum laboris* (IL). Jeho zverejnením sa uzatvára prvá etapa synody „Za synodálnu cirkev: spoločenstvo, spoluúčasť, misia“ a otvára sa druhá, ktorá bude prebiehať na dvoch zasadnutiach,¹ na ktorých sa bude sláviť 16. riadne všeobecné zhromaždenie synody biskupov (október 2023 a október 2024). Jeho cieľom bude pokračovať v tomto procese a vteliť ho do bežného života Cirkvi tým, že vystihne to, po akých cestách nás Duch pozyva rozhodnejšie kráčať ako jeden Boží ľud. Darom a ovocím, o ktoré budeme prosieť na nasledujúcom zhromaždení je, aby sme spoločne kráčali ako Boží ľud vo vernosti poslaniu, ktoré Pán zveril Cirkvi. Cieľom synodálneho procesu totiž „nie je vytvárať dokumenty, ale otvárať horizonty nádeje pre napĺňanie misie Cirkvi“ (DKE 6).

¹ Pre stručnosť sa okrem výnimiek bude výraz „zhromaždenie“ a „synodálne zhromaždenie“ používať na označenie zasadania v októbri 2023, keďže toto *Instrumentum laboris* slúži pre jeho potrebu.

4. Doterajšia cesta, a najmä kontinentálna etapa, umožnila tiež identifikovať a podeliť sa o konkrétne situácie, ktoré Cirkev zažíva v rôznych regiónoch sveta: od príliš mnohých vojen, ktoré poznačili našu planétu krvou a ktoré si vyžadujú obnovenie záväzku budovať spravodlivý mier, až po hrozbu, ktorú predstavujú klimatické zmeny ukazujúce na nevyhnutnú prioritu starať sa o spoločný domov; od ekonomického systému, ktorý produkuje vykorisťovanie, nerovnosť a „plytvanie“, až po homogenizujúci tlak kultúrneho kolonializmu, ktorý drví menšiny; od skúsenosti prenasledovania vedúcej až k mučenictvu a emigrácii, pre ktorú sa postupne vyprázdňujú niektoré spoločenstvá a ich prežitie je ohrozené; od rastúceho kultúrneho pluralizmu, ktorým je dnes poznačená celá planéta, cez skúsenosť kresťanských spoločenstiev, ktoré predstavujú rozptýlené menšiny v krajine, kde žijú, až po skúsenosť vyrovnávania sa s čoraz viac presadzovanou a niekedy až agresívnou sekularizáciou, ktorá akoby považovala náboženskú skúsenosť za nepodstatnú, hoci túžba po dobrej zvesti evanjelia neúfcha. V mnohých regiónoch sú cirkvi hlboko zasiahnuté krízou zneužívania: sexuálneho, zneužívania moci a svedomia, ekonomického a inštitucionálneho zneužívania. Ide o otvorené rany, ktorých dôsledky ešte neboli do hĺbky vyriešené. K prosbe o odpustenie adresovanej obetiam utrpenia, ktoré Cirkev spôsobila, treba pripojiť rastúce a intenzívnejšie úsilie o obrátenie a reformu, aby sa vyhlo opakovaniu podobných situácií v budúcnosti.

5. Práve v tomto rôznorodom kontexte, ktorý má však spoločné globálne rysy, sa odohráva celý synodálny proces. Od synodálneho zhromaždenia sa tiež bude žiadať, aby pozorne načúvalo situáciám, v ktorých Cirkev žije a uskutočňuje svoje poslanie: len vtedy, keď uvedená základná otázka rezonuje v konkrétnom kontexte, stáva sa konkrétnou a do popredia vystupuje jej misijná naliehavosť. V hre je schopnosť ohlasovať evanjelium tým, že budeme kráčať spoločne s mužmi a ženami našej doby, nech sú kdekoľvek, a rozvíjať katolíckosť v spoločnom kráčaní s cirkvami, ktoré žijú v podmienkach osobitného utrpenia (porov. LG 23).

6. Na synodálne zhromaždenie prinášame plody, ktoré sme nazbierali počas fázy načúvania. Predovšetkým sme zakúsili, že úprimné a srdečné stretnutie medzi bratmi a sestrami vo viere je zdrojom radosti: stretnúť sa navzájom znamená stretnúť Pána, ktorý je uprostred nás! Pritom sme sa mohli vlastnými rukami dotknúť katolíckosti Cirkvi, ktorá v rozdielnosti veku, pohlavia a sociálnych podmienok vykazuje mimoriadne bohatstvo chariziem a cirkevných povolaní a uchováva pokladnicu rozmanitých jazykov, kultúr, liturgických prejavov a teologických tradícií. Tieto predstavujú dar, ktorý každá miestna cirkev ponúka všetkým ostatným (porov. LG 13), pričom synodálna dynamika je spôsob, ako ich prepojiť a posilniť bez toho, aby sa sploštili do uniformity. Rovnako sme zistili, že existujú spoločné otázky, napriek rozmanitým spôsobom, akými sa synodalita prežíva a chápe v rôznych častiach sveta na základe spoločného dedičstva apoštolskej tradície. Súčasťou výzvy synodality je rozlíšiť, na ktorej úrovni je najvhodnejšie sa danou otázkou zaoberať. Rovnako existujú aj určité spoločné napätia. Nemáme sa ich ľakať, ani sa ich snažiť vyriešiť za každú cenu, ale máme ich zapojiť do neustáleho synodálneho rozlišovania: len tak sa napätia môžu stať zdrojom energie a nezvrhnú sa do deštruktívnej polarizácie.

7. V prvej etape sa obnovilo povedomie o tom, že **našou identitou a naším povolaním je stávať sa čoraz viac synodálnou Cirkvou**: kráčať spoločne, teda tvoriť synodu, je spôsob, ako sa skutočne stať učeníkmi a priateľmi Učiteľa a Pána, ktorý o sebe povedal: „Ja som cesta“ (Jn 14, 6). Dnes je to aj hlboká túžba: keďže sme to zažili ako dar, **chceme v tom pokračovať s vedomím, že táto cesta sa završí v posledný deň**, keď sa z Božej milosti staneme súčasťou toho zástupu, ktorý *Knih*a zjavenia opisuje takto: „Potom som videl; a hľa,

veľký zástup, ktorý nik nemohol spočítať zo všetkých národov, kmeňov, plemien a jazykov. Stáli pred trónom a pred Baránkom, oblečení do bieleho rúcha, v rukách mali palmy a mohutným hlasom volali: „Spása nášmu Bohu, ktorý sedí na tróne, a Baránkovi!“ (Zjv 7, 9 – 10). Tento text nám ukazuje obraz Cirkvi, v ktorej vládne dokonalé spoločenstvo napriek všetkým rozdielom, ktoré ju tvoria a ktoré sa zachovávajú a zjednocujú v jedinej misii, ktorú treba naplniť: zúčastňovať sa na liturgii chvály, ktorá zo všetkých stvorení stúpa prostredníctvom Krista k Otcovi v jednote Ducha Svätého.

8. Príhovoru týchto sestier a bratov, ktorí už žijú v plnom spoločenstve svätých (porov. LG 50), a najmä príhovoru tej, ktorá je prvou spomedzi nich (porov. LG 63), Márie, Matky Cirkvi, zverujeme prácu zhromaždenia a pokračovanie nášho úsilia o synodálnu Cirkev. Prosíme, aby zhromaždenie bolo časom vyliatia Ducha Svätého, no ešte viac, **aby nás sprevádzala Božia milosť, keď príde čas uviesť jeho plody do praxe v každodennom živote kresťanských spoločenstiev na celom svete.**

Pracovný nástroj pre druhú etapu synodálneho procesu

9. Novinky, ktoré charakterizujú synodu 2021-2024, sa nevyhnutne odrážajú aj na význame a dynamike synodálneho zhromaždenia, a teda aj na štruktúre IL, ktoré mu má slúžiť. Predovšetkým dlhá a členitá fáza načúvania viedla k príprave množstva dokumentov, ktoré zaviedli komunikačný obeh medzi miestnymi cirkvami a medzi nimi a Generálnym sekretariátom synody: PD, syntézy miestnych cirkví, DKE a záverečné dokumenty kontinentálnych zhromaždení. Súčasný IL neruší, ani neabsorbuje všetko toto bohatstvo, ale je v ňom zakotvené a neustále sa k nemu vracia. Aj pri príprave na zhromaždenie sú **členovia synody vyzvaní, aby mali na pamäti predchádzajúce dokumenty, najmä DKE a záverečné dokumenty kontinentálnych zhromaždení, ako aj digitálnu synodu, a aby ich používali ako nástroje svojho rozlišovania.** Najmä záverečné dokumenty kontinentálnych zhromaždení sú cenné tým, že zachovávajú konkrétnosť rôznych kontextov a výziev, ktoré každý z nich predstavuje. Spoločná práca synodálneho zhromaždenia to má zohľadniť. Môžu byť nápomocné aj mnohé zdroje zhromaždené v osobitnej sekcii na webovej stránke Synody 2021 – 2024 <www.synod.va>, najmä apošt. konštitúcia *Episcopalis communio* a dva dokumenty Medzinárodnej teologickej komisie *Synodalita v živote a v misii Cirkvi* (2018) a *Sensus fidei v živote Cirkvi* (2014).

10. Vzhľadom na množstvo dostupných materiálov je IL koncipované ako praktická pomôcka pre priebeh synodálneho zhromaždenia v októbri 2023, a teda na jeho prípravu. O to viac pre IL platí opis charakterizujúci povahu DKE: „nie je to dokument Magistéria Cirkvi, ani správa zo sociologického prieskumu; neponúka formuláciu operatívnych usmernení, cieľov a zámerov, ani úplné rozpracovanie teologickej vízie“ (č. 8). Inak to ani nemôže byť, pretože IL je súčasťou procesu, ktorý ešte nie je ukončený. V porovnaní s DKE však robí ďalší krok: vychádzajúc z poznatkov získaných počas prvej etapy a najmä z práce kontinentálnych zhromaždení, **formuluje niektoré priority, ktoré vyplynuli z načúvania Božieho ľudu,** ale nie vo forme tvrdení alebo postojov. Namiesto toho ich vyjadruje **ako otázky adresované synodálnemu zhromaždeniu,** ktoré bude mať za úlohu rozlíšiť konkrétne kroky, ktoré umožnia ďalší rast synodálnej Cirkvi, a následne ich predloží Svätému Otcovi. Až potom sa dovŕši táto špecifická dynamika počúvania, v ktorej sa „každý má čo naučiť. Veriaci ľud, kolégium biskupov, rímsky biskup: jeden počúva druhého; a všetci počúvajú Ducha

Svätého, ‚Ducha pravdy‘ (Jn 14, 17), aby vedeli, čo ‚hovori cirkvám‘ (Zjv 2, 7)². V tomto svetle je jasné, prečo IL nemožno chápať ako prvý návrh záverečného dokumentu synodálneho zhromaždenia, ktorý treba korigovať alebo doplniť. Skôr ide o načrtnutie prvotného chápanie synodálneho rozmeru Cirkvi, z ktorého možno vychádzať pri ďalšom rozlišovaní. Rovnako je jasné, že hlavnými adresátmi IL sú členovia synodálneho zhromaždenia a zverejňuje sa nielen kvôli transparentnosti, ale aj ako pomôcka pri realizácii rôznych iniciatív v Cirkvi. Predovšetkým môže povzbudiť k účasti na synodálnej dynamike na miestnej a regionálnej úrovni, popri očakávaní výsledkov zhromaždenia, ktoré poskytnú ďalší materiál, na základe ktorého budú miestne cirkvi vyzvané k modlitbe, reflexii, činnosti a vlastnému príspevku.

11. Otázky, ktoré IL kladie, sú výrazom bohatstva procesu, z ktorého vzišli: sú poznačené menami a tvármi tých, ktorí sa na ňom podieľali, svedčia o skúsenosti viery Božieho ľudu, a tak nesú pečať transcendentnej skúsenosti. Z tohto hľadiska naznačujú horizont a pozývajú nás k tomu, aby sme s dôverou podnikali ďalšie kroky na prehĺbenie synodálnej praxe v Cirkvi. **Z prvej etapy vyplýva vedomie, že je potrebné chápať miestnu cirkev³ ako privilegovaný referenčný bod, ako teologické miesto, kde pokrstení konkrétne prežívajú spoločné kráčajenie.** To však nevedie k akémusi uzavretiu do seba: nijaká miestna cirkev nemôže v skutočnosti žiť mimo vzťahov, ktoré ju spájajú so všetkými ostatnými, vrátane toho celkom osobitného vzťahu s cirkvou Ríma, ktorá je poverená slúžiť jednote prostredníctvom služby svojho pastiera, ktorý zvolal celú Cirkev na synodu.

12. Toto zameranie na miestne cirkvi si vyžaduje zohľadnenie ich rozmanitosti a rôznorodosti kultúr, jazykov a spôsobov vyjadrovania. Predovšetkým tie isté slová – myslíme napríklad na autoritu alebo riadenie – môžu mať v rôznych jazykových a kultúrnych oblastiach veľmi odlišnú odozvu a konotácie, najmä ak sa na niektorých miestach tento pojem spája s konkrétnymi teoretickými alebo ideologickými prístupmi. IL sa snaží vyhýbať rozdeľujúcemu jazyku v nádeji, že napomôže lepšiemu porozumeniu medzi členmi synodálneho zhromaždenia, ktorí pochádzajú z rôznych regiónov alebo tradícií. Spoločným východiskom môže byť vízia Druhého vatikánskeho koncilu, vychádzajúca z katolíckosti Božieho ľudu, na základe ktorej „jednotlivé časti Cirkvi prinášajú ostatným častiam a celej Cirkvi svoje dary, takže i celok, i jednotlivé časti sa obohacujú, spolunažívajúc so všetkými ostatnými, a v jednote spoločne smerujú k plnosti. [...] pritom však zostáva nedotknuté prvenstvo Petrovho stolca, ktorý je na čele celého spoločenstva lásky, chráni oprávnenú rozmanitosť, ale pritom bdie, aby tieto zvláštnosti nielenže neškodili jednote, ale naopak, aby jej boli na osoh“ (LG 13). Synodálny proces, ktorý v prvej etape prebiehal v miestnych cirkvách, teraz dospel do ďalšej etapy, v ktorej sa budú konať dve zasadnutia 16. riadneho všeobecného zhromaždenia synody biskupov.

Štruktúra textu

13. Tento IL je rozdelený do dvoch častí, ktoré zodpovedajú úlohám zvereným kontinentálnym zhromaždeniam (a teda aj obsahu príslušných záverečných dokumentov). V prvom rade je to opätovné prehodnotenie cesty, ktorou sa prešlo v prvej etape, aby sa zistilo,

² FRANTIŠEK, Príhovor pri príležitosti slávania 50. výročia zriadenia Biskupskej synody, 17. októbra 2015 (porov. PD 15).

³ Výraz „miestna cirkev“ označuje to, čo *Kódex kánonického práva* nazýva „partikulárna cirkev“.

čo sa Cirkev na každom kontinente naučila zo skúseností prežívania synodálneho rozmeru v službe misie. Za druhé ide o rozlíšenie ohlasov, ktoré v miestnych cirkvách daného kontinentu vyvolalo porovnanie s DKE, aby sa určili priority, na základe ktorých sa má pokračovať v rozlišovaní počas synodálneho zhromaždenia.

14. Časť A IL s názvom „Za synodálnu Cirkev“ sa pokúša zhromaždiť poznatky z prejdenej cesty. Predovšetkým naznačuje rad základných charakteristík alebo rozlišovacích znakov synodálnej Cirkvi. Potom formuluje povedomie, že synodálna Cirkev sa vyznačuje aj špecifickým spôsobom konania, ktorý sa na základe skúsenosti z prvej etapy stotožňuje s rozhovorom v Duchu Svätom. Zhromaždenie bude vyzvané reagovať na tieto poznatky s cieľom ich objasnenia a spresnenia. Časť B s názvom „Spoločenstvo, misia, spoluúčasť“⁴ formuluje pomocou otázok tri priority, ktoré najsilnejšie vystupujú z práce všetkých kontinentov, a predkladá ich zhromaždeniu na rozlišovanie. Na pomoc dynamike zhromaždenia, najmä práce v skupinách (*circuli minores*), je pre každú z týchto troch priorít navrhnutých päť pracovných listov, ktoré umožňujú zaoberať sa nimi z rôznych hľadísk.

15. Tri priority B časti rozpracované v príslušných pracovných listoch pokrývajú široké a veľmi relevantné témy: mnohé z nich by mohli byť predmetom synody alebo už boli. K viacerým z nich sa vyjadrilo aj Magistérium, a to často a dôrazne. Počas práce zhromaždenia sa im nemožno venovať obšírne a predovšetkým nezávisle od seba. Namiesto toho by sa im malo venovať v ich vzťahu ku skutočnej téme synody, a to k synodálnej Cirkvi. Napríklad zmienky o potrebe venovať primeranú pozornosť rodinám a mladým ľuďom nemajú za cieľ podnietiť nové uvažovanie o službe rodinám alebo mládeži. Ich cieľom je pomôcť sústrediť sa na to, ako implementácia záverov synodálnych zhromaždení z rokov 2015 a 2018 a usmernenia po sebe nasledujúcich posynodálnych apoštolských exhortácií *Amoris laetitia* a *Christus vivit* predstavujú príležitosť kráčať spoločne ako Cirkev schopná prijímať a sprevádzať, akceptovať potrebné zmeny v pravidlách, štruktúrach a postupoch. To isté platí aj pre mnohé ďalšie otázky, ktoré sa objavujú v náznakoch.

16. Od zhromaždenia a jeho členov sa bude požadovať, aby sa **zachovalo napätie medzi celkovým pohľadom**, ktorý charakterizuje prácu naznačenú v časti A, **a určením nevyhnutne konkrétnych krokov, ktoré treba podniknúť**, ku ktorým smeruje práca naznačená v časti B. Od toho sa bude odvíjať plodnosť rozlišovania synodálneho zhromaždenia, ktorého úlohou bude otvoriť celú Cirkev pre prijatie hlasu Ducha Svätého. Z tohto hľadiska môže byť inšpiráciou pre prácu zhromaždenia formulácia pastorálnej konštitúcie *Gaudium et spes*, ktorá sa „skladá z dvoch častí“, odlišných svojím charakterom a zameraním, ale predsa tvoriacich „jeden celok“ (GS, pozn. 1).

⁴ V časti B sú uvedené dôvody, prečo sa zmenilo poradie oproti podtitulu synody: porov. *infra* č. 44.

A. Za synodálnu Cirkev: integrálna skúsenosť

„Dary milosti sú rozličné, ale Duch je ten istý. Aj služby sú rozličné, ale Pán je ten istý. A rozličné sú aj účinky, ale Boh, ktorý pôsobí všetko vo všetkých, je ten istý. Každý však dostáva prejavy Ducha na všeobecný úžitok“ (1Kor 12, 4 – 7).

17. Rozprávania o jednotlivých fázach prvej etapy majú jedno spoločné: charakterizuje ich prekvapenie, ktoré vyjadrili účastníci, lebo sa ocitli tvárou v tvár niečomu neočakávanému, niečomu čo predstihlo ich očakávanie. Pre účastníkov **ponúka synodálny proces príležitosť stretnúť sa vo viere, vďaka čomu sa prehlbuje ich puto s Pánom, bratstvo medzi ľuďmi a láska k Cirkvi**, a to nielen na individuálnej úrovni, ale zasahuje to celé spoločenstvo a dodáva mu dynamiku. V tejto skúsenosti sa pred Cirkvou otvára horizont nádeje, ktorý je jasným znamením prítomnosti a pôsobenia Ducha, ktorý ju v dejinách vedie na jej ceste k Božiemu kráľovstvu (porov. LG 5): **„Protagonistom synody je Duch Svätý“**⁵. Čím intenzívnejšie bolo pozvanie na spoločnú cestu prijaté, tým viac sa synoda stala cestou, po ktorej kráča Boží ľud s nadšením, ale bez naivity. Problémy, odpor, ťažkosti a napätia sa totiž nezastierajú ani nepopierajú, ale identifikujú a pomenúvajú sa vďaka prostrediu autentického dialógu, ktorý umožňuje slobodne a úprimne hovoriť a počúvať. Synodálny proces predstavuje priestor, v ktorom sa stáva uskutočniteľným evanjeliový spôsob riešenia otázok, ktoré sa často kladú v protikladnom zmysle, alebo pre ktoré dnes v živote Cirkvi chýba miesto prijatia a rozlišovania.

18. Taký abstraktný či teoretický pojem, akým je synodalita, sa tak začal vteľovať do konkrétnej skúsenosti. Z počúvania Božieho ľudu sa vynára postupné osvojovanie si a chápanie synodality „zvnútra“, ktoré nevychádza z vyslovenia princípu, teórie alebo formulky, ale z pripravenosti vstúpiť do dynamického procesu konštruktívnej, úctivej reči spojenej s modlitbou, počúvaním a dialógom. Základom tohto procesu je osobné i spoločné prijatie niečoho, čo je darom aj výzvou zároveň: byť Cirkvou sestier a bratov v Kristovi, ktorí sa navzájom počúvajú a ktorí sú tak postupne premieňaní Duchom.

A 1. Charakteristické znaky synodálnej Cirkvi

19. V rámci tohto integrálneho chápania sa objavuje povedomie o určitých charakteristikách alebo rozlišovacích znakoch synodálnej Cirkvi. Ide o spoločné presvedčenia, pri ktorých sa treba spoločne zastaviť a zamyslieť, keď chceme pokračovať na ceste, ktorá ich bude ďalej zdokonaľovať a objasňovať, počnúc prácou, ktorú vykoná synodálne zhromaždenie.

20. Veľmi silno zo všetkých kontinentov zaznieva vedomie, že synodálna Cirkev sa zakladá na uznaní spoločnej dôstojnosti vyplývajúcej z krstu, ktorý robí z tých, čo ho prijali, Božích synov a dcéry, členov Božej rodiny, a teda bratov a sestry v Kristovi, v ktorých prebýva jeden Duch a sú poslaní plniť spoločnú misiu. Jazykom sv. Pavla: „Veď my všetci, či Židia alebo Gréci, či otroci alebo slobodní, boli sme v jednom Duchu pokrstení v jedno telo. A všetci sme boli napojení jedným Duchom“ (1 Kor 12, 13). Krst tak vytvára medzi členmi Cirkvi skutočnú spoluzodpovednosť, ktorá sa prejavuje účasťou všetkých, každého s jeho charizmami, na poslaní a budovaní cirkevného spoločenstva. Synodálnu Cirkev nemožno

⁵ FRANTIŠEK: Moment reflexie na úvod synodálnej cesty, 9. október 2021.

chápať inak ako v horizonte spoločenstva, ktoré je vždy aj misiou ohlasovať a konkrétne vteliť evanjelium do všetkých rozmerov ľudskej existencie. Spoločenstvo a misia sa živia spoločnou účasťou na Eucharistii, ktorá robí z Cirkvi jedno telo, „pevne zviazané a pospájané“ (Ef 4, 16) v Kristovi, schopné spoločne kráčať v ústrety Božiemu kráľovstvu.

21. V tomto vedomí je zakorenená túžba po **Cirkvi, ktorá je v rámci jej inštitúcií, štruktúr a postupov čoraz viac synodálna**, aby tak vytvárala priestor, v ktorom sa spoločná krstná dôstojnosť a spoluzodpovednosť za misiu nielen potvrdzuje, ale aj uskutočňuje a praktizuje. V tomto priestore sa uplatňovanie autority v Cirkvi oceňuje ako dar a má sa čoraz viac realizovať ako „skutočná služba, vo Svätom písme výstižne nazývaná ‚diakonía‘ (*ministerium*), to jest služba“ (LG 24) podľa vzoru Ježiša, ktorý sa sklonil, aby umyl nohy svojim učeníkom (porov. Jn 13, 1 – 11).

22. „**Synodálna Cirkev je Cirkev počúvajúca**“⁶: Toto vedomie je ovocím skúsenosti synodálneho putovania, ktoré je načúvaním Duchu prostredníctvom načúvania Božiemu slovu, načúvaním udalostiam dejín a vzájomným načúvaním medzi jednotlivcami a cirkevnými spoločenstvami, od miestnej úrovne až po kontinentálnu a celosvetovú. Pre mnohých bola veľkým prekvapením práve skúsenosť, že ich spoločenstvo vypočulo, v niektorých prípadoch po prvýkrát, a tak sa im dostalo uznania ich jedinečnej hodnoty, ktoré svedčí o Otcovej láske ku každému z jeho synov a dcér. Počúvať a byť vypočutý tak plní nielen praktickú funkciu, ale má aj teologickú a cirkevnú hĺbku, pretože to nasleduje príklad Ježiša a jeho spôsobu počúvania ľudí, ktorých stretol. Tento štýl počúvania má poznačiť a premeniť všetky vzťahy, ktoré kresťanské spoločenstvo vytvára medzi svojimi členmi, s inými spoločenstvami veriacich a tiež so spoločnosťou ako celkom, najmä s tými, ktorých hlas je najčastejšie ignorovaný.

23. Synodálna Cirkev ako **Cirkev počúvajúca chce byť pokorná a vie, že musí prosiť o odpustenie a ešte sa musí mnohému naučiť**. V niektorých správach zozbieraných počas prvej fázy sa konštatovalo, že synodálna cesta je nevyhnutne cestou kajúcnosti, pričom sa uznáva, že nie vždy sme žili konštitutívny synodálny rozmer cirkevného spoločenstva. Tvár Cirkvi dnes nesie znaky vážnej krízy dôvery a nedostatku dôveryhodnosti. V mnohých kontextoch ide o krízu spojenú so sexuálnym, ekonomickým, mocenským zneužívaním a zneužívaním svedomia, ktoré priviedli Cirkev k náročnému spytovaniu svedomia, aby sa „pôsobením Ducha Svätého neprestávala obnovovať“ (LG 9), na ceste pokánia a obrátenia, ktoré otvárajú cesty k zmiereniu, uzdraveniu a spravodlivosti.

24. **Synodálna Cirkev je Cirkvou stretnutia a dialógu**. Na ceste, ktorú sme prešli, sa to zvlášť silne dotýka našich vzťahov s inými cirkvami a cirkevnými spoločenstvami, s ktorými nás spája puto jedného krstu. Duch, ktorý je „základom jednoty Cirkvi“ (UR 2), pôsobí v týchto cirkvách a cirkevných spoločenstvách a pozýva nás, aby sme sa vydali na cestu vzájomného poznávania, zdieľania a budovania spoločného života. Na miestnej úrovni silne vystupuje do popredia význam toho, čo sa už spoločne s členmi iných cirkví a cirkevných spoločenstiev robí. Ide najmä o spoločné svedectvo v nepriateľských spoločensko-kultúrnych kontextoch, ktoré niekedy vedú až k prenasledovaniu – ekumenizmus mučeníctva – alebo tvárou v tvár ekologickej kríze. Všade sa v súlade s magistériom Druhého vatikánskeho koncilu objavuje túžba prehĺbiť ekumenickú cestu: autenticky synodálna Cirkev nemôže nezahŕňať všetky, ktorí majú spoločný krst.

⁶ FRANTIŠEK, *Prihovor pri príležitosti slávenia 50. výročia zriadenia Biskupskej synody*, 17. októbra 2015.

25. **Synodálna Cirkev** je povolaná praktizovať kultúru stretnutia a dialógu s veriacimi iných náboženstiev a s kultúrami a spoločnosťami, v ktorých je zakorenená, ale predovšetkým v rámci mnohých odlišností, ktoré prechádzajú samotnou Cirkvou. Táto Cirkev **sa nebojí rôznorodosti, ktorú v sebe nesie, ale váži si ju a nenúti k uniformite**. Synodálny proces bol príležitosťou začať sa učiť, čo to znamená žiť jednotu v rozmanitosti. Túto skutočnosť treba naďalej skúmať v dôvere, že cesta vpred bude postupne čoraz jasnejšia. **Synodálna Cirkev** preto **podporuje prechod od „ja“ k „my“**. Je to priestor, v ktorom rezonuje výzva byť údmi tela, ktoré si váži rozmanitosť, ale je zjednotené jedným Duchom. Je to Duch, ktorý nás pobáda počúvať Pána a odpovedať mu ako ľud v službe jedinej misie – ohlasovať všetkým národom spásu, ktorú Boh ponúka v Ježišovi Kristovi. To sa deje v najrôznejších kontextoch: od nikoho sa nežiada, aby opustil ten svoj, ale aby ho pochopil a čo najhlbšie doň vstúpil. Ak sa po skúsenosti z prvej etapy vrátíme k tejto vízii, synodalita sa javí predovšetkým ako dynamika, ktorá oživuje konkrétne miestne spoločenstvá. Pri prechode na univerzálnejšiu úroveň zahŕňa táto dynamika všetky rozmery a skutočnosti Cirkvi v pohybe autentickej katolíckosti.

26. Synodalita, prežívaná v rozličných kontextoch a kultúrach, sa ukazuje ako konštitutívny rozmer Cirkvi od jej počiatkov, aj keď je ešte na ceste k plnej realizácii. Ba nabáda k jej čoraz plnšiemu prežívaniu a predstavuje radikálnu výzvu na obrátenie, zmenu, modlitbu a aktivitu, ktorá je adresovaná všetkým. V tomto zmysle je **synodálna Cirkev otvorená, prijímajúca a zahŕňa všetkých**. Neexistuje hranica, ktorú by toto hnutie Ducha nepovažovalo za potrebné prekročiť, aby všetkých vtiahlo do svojho dynamizmu. Radikalnosť kresťanstva nie je výsadou niekoľkých konkrétnych povolání, ale je výzvou budovať spoločenstvo, ktoré žije a svedčí o inom spôsobe chápania vzťahu medzi Božími dcérami a synmi, ktorý stelesňuje pravdu lásky založenú na dare a bezodplatnosti. Radikálnou výzvou je preto spoločne synodálne budovať príťažlivú a konkrétnu Cirkev: Cirkev, ktorá vychádza a v ktorej sa všetci cítia prijatí.

27. **Synodálna Cirkev sa zároveň čestne a nebojácne stavia k výzve hlbšie pochopiť vzťah medzi láskou a pravdou** podľa výzvy svätého Pavla: „Ale žime podľa pravdy a v láske všestranne vrastajme do toho, ktorý je hlavou, do Krista. Z neho celé telo, pevne zviazané a pospájané všetkými oživujúcimi spojivami, podľa činnosti primeranej každej časti, rastie a buduje sa v láske“ (Ef 4, 15 – 16). Na autentické začlenenie všetkých je teda potrebné vstúpiť do Kristovho tajomstva a nechať sa formovať a premieňať spôsobom, akým on žil vzťah medzi láskou a pravdou.

28. **Pre synodálnu Cirkev je charakteristická schopnosť zvládať napätia bez toho, aby sa nimi nechala zdrviť**, a prežívať ich ako podnet na hlbšie pochopenie a prežívanie spoločenstva, misie a spoluúčasti. Synodalita je privilegovanou cestou obrátenia, pretože obnovuje Cirkev v jednote: lieči jej rany a zmieruje jej pamäť, prijíma rozdiely, ktoré nesie, a vykupuje ju z hnisajúcich rozdelení, čím jej umožňuje plnšie stelesňovať jej povolanie byť „v Kristovi akoby sviatosťou, čiže znakom a nástrojom dôverného spojenia s Bohom a jednoty celého ľudstva“ (LG 1). Autentické načúvanie a schopnosť nájsť spôsoby, ako pokračovať v spoločnom kráčaní za hranice roztrieštenosti a polarizácie, sú nevyhnutné na to, aby Cirkev zostala živá a vitálna a bola mocným znamením pre kultúry našej doby.

29. **Snaha kráčať spoločne nás tiež privádza do stavu zdravého nepokoja z neúplnosti**, keď si uvedomujeme, že je ešte veľa vecí, ktoré nie sme schopní uniesť (porov. Jn 16, 12).

Nie je to problém, ktorý treba hneď vyriešiť, ale skôr dar, o ktorý sa treba starať: stojíme tvárou v tvár nevyčerpatel'nému a svätému tajomstvu Boha a musíme zostať otvorení jeho prekvapeniam, keď putujeme do Božieho kráľovstva (porov. LG 8). To platí aj pre otázky, ktoré vyniesol na svetlo synodálny proces: ako prvý krok si vyžadujú počúvanie a pozornosť, bez toho, aby sme sa ponáhľali s okamžitými riešeniami.

30. Niešť ľarchu týchto otázok by nemalo byť len osobným bremenom tých, ktorí zastávajú určité úrady v Cirkvi, s rizikom, že toto bremeno ich rozdrví, ale je to úloha celého spoločenstva, ktorého komunitný a sviatostný život je často najúčinnejšou bezprostrednou odpoveďou. **Synodálna Cirkev sa neprestajne živí tajomstvom, ktoré slávi v liturgii**, ktorá je „vrcholom, ku ktorému smeruje činnosť Cirkvi, a zároveň prameňom, z ktorého prúdi všetka jej sila“ (SC 10), a najmä v Eucharistii.

31. Po prekonaní úzkosti z tohto obmedzenia sa stane nevyhnutná neúplnosť synodálnej Cirkvi a ochota jej členov prijať svoju zraniteľnosť priestorom pre pôsobenie Ducha, ktorý nás pozýva rozpoznať znaky jeho prítomnosti. **Preto je synodálna Cirkev aj Cirkvou rozlišovania**, a to v mnohých významoch, ktoré tento pojem v rôznych duchovných tradíciách nadobúda a ktorým pripisuje dôležitosť. Prvá fáza umožnila Božiemu ľudu zakúsiť chuť rozlišovania prostredníctvom rozhovoru v Duchu Svätom. Pozorným načúvaním prežitých skúseností druhých rastie vzájomný rešpekt a začíname rozlišovať hnutia Božieho Ducha v životoch druhých i v našich vlastných. Takto postupne venujeme väčšiu pozornosť tomu, „čo Duch hovorí cirkvám“ (Zjv 2, 7), pričom sa zaväzujeme a dúfame, že sa staneme Cirkvou čoraz schopnejšou robiť prorocké rozhodnutia, ktoré sú ovocím vedenia Ducha Svätého.

A 2. Spôsob konania synodálnej Cirkvi: rozhovor v Duchu Svätom

32. Napriec všetkými kontinentmi bola ocenená plodnosť metódy, ktorú nazývame „rozhovor v Duchu Svätom“, ktorá sa používala počas prvej etapy a ktorá je v niektorých dokumentoch označovaná ako „duchovný rozhovor“ alebo „synodálna metóda“.

33. Vo svojom etymologickom význame pojem „rozhovor“ neoznačuje všeobecnú výmenu myšlienok, ale tú dynamiku, v ktorej vyslovené a vypočuté slovo vytvára dôvernosť, čo umožňuje účastníkom, aby sa navzájom zblížili. Špecifikácia „v Duchu“ identifikuje skutočného protagonistu: túžba rozprávajúcich smeruje k načúvaniu jeho hlasu v modlitbe a otvorení sa slobodnému pôsobeniu toho, ktorý ako vietor vanie, kam chce (porov. Jn 3, 8). Rozhovor medzi bratmi a sestrami vo viere postupne otvára priestor pre spolu-vnímanie, teda pre spoločné načúvanie hlasu Ducha. Nejde o rozhovor v Duchu, ak sa v ňom neurobí krok vpred presným, často neočakávaným smerom, ktorý vedie ku konkrétnym činom.

34. V miestnych cirkvách, ktoré ho v prvej etape praktizovali, bol rozhovor v Duchu „objavený“ ako ovzdušie umožňujúce zdieľať životné skúsenosti a ako priestor pre rozlišovanie v synodálnej Cirkvi. V záverečných dokumentoch kontinentálnych zhromaždení sa opisuje ako turíčný moment či ako príležitosť zakúsiť, čo znamená byť Cirkvou, a prejsť od počúvania našich bratov a sestier v Kristovi k počúvaniu Ducha, ktorý je skutočným protagonistom, a prijať od neho misiu. Zároveň je vďaka tejto metóde možné prežívať milosť Božieho slova a sviatostí a ich premieňajúcu silu, ktorá potvrdzuje a uskutočňuje iniciatívu Pána Ježiša sprítomňovať sa a pôsobiť v Cirkvi: Kristus nás posielal na misiu a zhromažďuje

nás okolo seba, aby sme v Duchu Svätom vzdávali vďaku a slávu Otcovi. Preto zo všetkých kontinentov prichádzajú žiadosti, aby táto metóda čoraz viac oživovala a formovala každodenný život cirkví.

35. Rozhovor v Duchu je súčasťou dlhej tradície cirkevného rozlišovania, ktorá priniesla pluralitu metód a prístupov. Je potrebné zdôrazniť jeho vynikajúcu misijnú hodnotu. Táto duchovná prax nám umožňuje prejsť od „ja“ k „my“: nestráca zo zreteľa, ani nevymazáva osobný rozmer „ja“, ale uznáva ho a vkladá do rozmeru spoločenstva. Týmto spôsobom sa počúvanie Slova a počúvanie účastníkov tohto rozhovoru stáva liturgiou a modlitbou, v ktorej sa Pán sprítomňuje a priťahuje nás k čoraz autentickejším formám spoločenstva a rozlišovania.

36. V Novom zákone je mnoho príkladov takéhoto spôsobu rozhovoru. **Paradigmatické je rozprávanie o stretnutí zmŕtvychvstalého Pána s dvoma učeníkmi na ceste do Emmauz** (porov. Lk 24, 13 – 35, vysvetlenie je uvedené v CV 237). Ako dobre ilustruje ich skúsenosť, rozhovor v Duchu buduje spoločenstvo a prináša misijný dynamizmus: títo dvaja sa v skutočnosti vracajú do spoločenstva, ktoré opustili, aby sa podelili o veľkonočnú zvesť, že Pán vstal z mŕtvych.

37. Konkrétne možno **rozhovor v Duchu opísať ako spoločnú modlitbu s cieľom spoločného rozlišovania**, na ktoré sa účastníci pripravujú osobnou reflexiou a meditáciou. Navzájom si darujú premeditované a modlitbou živené slová, nie názory, ktoré ich v danom momente napadli. **Dynamiku medzi účastníkmi vyjadrujú tri základné kroky. V prvom kroku sa má každý ujať slova**, pričom má vychádzať z vlastnej skúsenosti zachytenej v modlitbe počas prípravy. Ostatní počúvajú s vedomím, že každý z nich môže ponúknuť cenný príspevok, pričom sa nepúšťajú do debát alebo diskusií.

38. Ticho a modlitba pomáhajú pripraviť sa na ďalší krok, v ktorom je každý človek pozvaný otvoriť v sebe priestor pre druhých a pre Druhého. Každý sa opäť ujíma slova: nie aby reagoval a oponoval vypočutému a potvrdzoval svoj vlastný postoj, ale aby vyjadril, čo sa ho počas počúvania najhlbšie dotklo a čím sa cíti byť najviac vyzvaný. **Stopy, ktoré počúvanie sestier a bratov zanecháva vo vnútri každého z nich, sú jazykom, ktorým Duch Svätý dáva zaznieť svojmu hlasu**: čím viac sa každý živil rozjímaním o Slove a sviatostiach, čím viac rástol v dôvernom vzťahu s Pánom, tým viac bude schopný rozpoznať zvuk jeho hlasu (porov. Jn 10, 14.27), a to aj vďaka sprevádzaniu, ktoré poskytuje Magistérium a teológia. Podobne, čím viac budú účastníci schopní venovať pozornosť tomu, čo hovorí Duch Svätý, tým viac budú rásť v spoločnom vnímaní a otvorenosti pre misiu.

39. Tretím krokom, opäť v atmosfére modlitby a pod vedením Ducha Svätého, **je identifikácia kľúčových bodov, ktoré sa objavili, a dosiahnutie konsenzu o plodoch spoločnej práce**, kde každý vníma tento konsenzus ako verne odrážajúci priebeh tohto procesu, a preto cíti, že je v ňom zastúpený. Nestačí vypracovať správu, v ktorej sa uvedú najčastejšie spomínané body, ale je potrebné rozlišovanie, ktoré venuje pozornosť aj okrajovým a prorockým hlasom a neprehliadne význam tých bodov, v ktorých sa objavujú nezhody. Pán je základným kameňom, ktorý umožňuje, aby „stavba“ stála, a Duch, majster harmónie, jej pomáha prejsť od kakofónie k symfónii.

40. Cesta rozhovoru sa končí modlitbou chvály a vďaky Bohu za túto skúsenosť. „Keď teda prežívame mystickú skúsenosť priblíženia sa k druhým s úmyslom hľadať ich dobro, naše

vnútro sa rozširuje, aby sme mohli prijať tie najkrajšie dary od Pána. **Vždy, keď sa v láske stretávame s ľudskou bytosťou, stávame sa schopnými objaviť o Bohu niečo nové.** Vždy, keď otvárame oči, aby sme spoznali druhého, viera získava viac svetla pre spoznanie Boha“ (EG 272). Toto je v stručnosti dar, ktorý dostávajú tí, čo sa nechajú vtiahnuť do rozhovoru v Duchu.

41. V konkrétnych situáciách nie je nikdy možné tento vzorový postup otrocky dodržiavať, ale vždy ho treba prispôsobiť. Niekedy je potrebné dať prednosť tomu, aby si niekto vzal slovo a ostatní počúvali; za iných okolností je potrebné vyzdvihnúť súvislosti medzi rôznymi pohľadmi a hľadať to, čo rozhorí srdcia (porov. Lk 24, 32); v iných prípadoch je potrebné urobiť konsenzus a spoločne pracovať na určení smeru, ktorým cítime, že sa máme dať do pohybu, povolání Duchom. Pre spôsob konania synodálnej Cirkvi – okrem vhodných konkrétnych prispôbení – je a ostáva charakteristickým zámer a dynamika, ktorá spája tieto tri kroky rozhovoru v Duchu.

42. Vzhľadom na význam rozhovoru v Duchu Svätom pre oživenie skúsenosti synodálnej Cirkvi, je formácia v tejto metóde, najmä formácia moderátorov schopných sprevádzať spoločenstvá pri jej praktizovaní, vnímaná ako priorita na všetkých úrovniach cirkevného života a pre všetkých pokrstených, počnúc posvätnými služobníkmi, a to v duchu spoluzodpovednosti a otvorenosti voči rôznym cirkevným povolaniam. Výchova k rozhovoru v Duchu je formáciou k tomu, aby sme boli synodálnou Cirkvou.

B. Spoločenstvo, misia, spoluúčasť: tri prioritné otázky pre synodálnu Cirkev

„Lebo ako máme v jednom tele mnoho údov, ale všetky údy nekonajú tú istú činnosť, tak aj my mnohí sme jedno telo v Kristovi a jednotlivo sme si navzájom údmi“ (Rim 12, 4 – 5).

43. Medzi plody prvej etapy synody, najmä kontinentálnych zhromaždení, ktoré boli získané aj vďaka práve načrtnutému postupu, patrí určenie troch priorít, ktoré sú teraz navrhnuté, aby sa nimi zaoberalo synodálne zhromaždenie v októbri 2023. Sú to výzvy, ktoré musí celá Cirkev zvládnuť, aby urobila krok vpred a rástla vo svojom synodálnom rozmere na všetkých úrovniach a z rôznych pohľadov. Treba sa nim zaoberať z pohľadu teológie a kánonického práva, ako aj z pohľadu pastorácie a spirituality. Vyvolávajú otázky týkajúce sa plánovania pastorácie v diecézach, ako aj každodenných rozhodnutí a životného štýlu každého člena Božieho ľudu. Sú autenticky synodálne aj preto, že ich riešenie si vyžaduje kráčať spoločne ako ľud, so všetkými členmi. Tieto tri priority objasníme v súvislosti s troma kľúčovými slovami synody: spoločenstvo, misia, spoluúčasť. Toto rozhodnutie je motivované snahou o jednoduchosť výkladu, čo predstavuje isté riziko, a to že budú prezentované ako tri na sebe nezávislé „pilieri“. V živote synodálnej Cirkvi sa však spoločenstvo, misia a spoluúčasť navzájom podmieňujú a podporujú. Preto ich treba vždy vnímať a predstavovať v tomto integračnom kľúči.

44. Zmena poradia, v akom sa tieto tri pojmy objavujú, pričom misia zaujala centrálné miesto, vychádza z uvedomenia si väzieb, ktoré ich spájajú a ktoré dozreli počas prvej etapy synody. Predovšetkým **spoločenstvo a misia sú navzájom úzko prepojené a odrážajú sa v sebe navzájom**, ako to učil už svätý Ján Pavol II.: „*Communio* a poslanie sú čo najhlbšie vzájomne spojené, navzájom sa prenikajú a podmieňujú, takže *communio* je súčasne prameňom a ovocím poslania; *communio* je misionárske a poslanie je adresované *communiu*“ (CL 32, prevzaté v EP I, 4). Sme vyzvaní, aby sme prekonali dualistické chápanie, v ktorom sú vzťahy vo vnútri cirkevného spoločenstva doménou spoločenstva, zatiaľ čo misia sa týka pohybu navonok. V prvej etape sa naopak zdôrazňovalo, že spoločenstvo je podmienkou dôveryhodnosti ohlasovania, čím sa opäť vyzdvihla myšlienka 15. riadneho všeobecného zhromaždenia synody biskupov na tému *Mladí, viera a rozlišovanie povolania*⁷. Zároveň rastie povedomie o tom, že orientácia na misiu je jediným evanjeliovo podloženým kritériom pre vnútornú organizáciu kresťanského spoločenstva, rozdelenie rolí a úloh a riadenie jeho inštitúcií a štruktúr. **Len vo vzťahu k spoločenstvu a misii je možné pochopiť spoluúčasť, a preto sa ňou možno zaoberať až po týchto dvoch.** Na jednej strane dáva týmto dvom prioritám konkrétnu podobu: pozornosť venovaná postupom, pravidlám, štruktúram a inštitúciám umožňuje, aby sa misia časom upevnila, a oslobodzuje spoločenstvo od emocionálnej povrchnosti. Na druhej strane od nich prijíma cieľovú orientáciu a dynamiku, ktorá jej umožňuje vyhnúť sa riziku, že sa zmení na posadnutosť individuálnymi nárokmi na práva, ktorá nevyhnutne spôsobí skôr fragmentáciu než zjednotenie.

⁷ Napríklad v bode 128 záverečného dokumentu sa hovorí: „Nestačí teda mať štruktúry, ak sa v nich nerozvíjajú autentické vzťahy; práve kvalita týchto vzťahov v skutočnosti evanjelizuje“.

45. Pre každú prioritu je pripravených päť pracovných listov, ktoré sú uvedené na konci tejto časti a ktoré majú slúžiť ako pomôcka pre prípravu a štruktúru práce zhromaždenia. Každý z nich predstavuje vstupnú bránu ku riešeniu danej priority, ku ktorej sa dá pristupovať z rôznych, ale vzájomne sa dopĺňajúcich perspektív, spojených s rôznymi aspektmi života Cirkvi, ktoré vyplývajú z práce kontinentálnych zhromaždení. V každom prípade nasledujúce tri časti, ktorým zodpovedajú tri skupiny pracovných listov, nemožno chápať ako paralelné a navzájom nekomunikujúce. Ide skôr o lúče svetla, ktoré z rôznych bodov osvetľujú tú istú skutočnosť, t. j. synodálny život Cirkvi, pričom sa neustále prelínajú a odkazujú jeden na druhý, pozývajú k rastu v tomto smere.

B 1. Spoločenstvo, ktoré sa rozširuje: Ako byť plnšie znakom a nástrojom zjednotenia s Bohom a jednoty ľudského rodu?

46. Spoločenstvo nie je iba sociologickým stretávaním sa členov nejakej skupiny, ale je predovšetkým darom trojjediného Boha a zároveň nikdy nedokončenou úlohou budovať spoločné „my“ Božieho ľudu. Ako to zažili aj kontinentálne zhromaždenia, spoločensťvo spája v silnom eschatologickom dynamizme vertikálny rozmer, ktorý *Lumen gentium* nazýva „zjednotenie s Bohom“, a horizontálny rozmer, „jednotu ľudského rodu“. Spoločenstvo je cestou, na ktorej sme povolaní rásť, „kým nedospejeme všetci k jednote viery a poznania Božieho Syna, k zrelosti muža, k miere plného Kristovho veku“ (Ef 4, 13).

47. Túto chvíľu anticipujeme už dnes v liturgii, ktorá je miestom, kde Cirkev na svojej pozemskej ceste zažíva spoločensťvo, živí ho a buduje. Ak totiž liturgia „vo zvrchovanej miere prispieva k tomu, aby veriaci svojím životom vyjadrovali a iným odhaľovali Kristovo tajomstvo a opravdivú povahu pravej Cirkvi“ (SC 2), práve na ňu sa musíme zamerať, aby sme pochopili, čo je synodálny život Cirkvi. **Predovšetkým v liturgickom dianí, a najmä v slávení Eucharistie, Cirkev každodenne zakúša radikálnu jednotu v rovnakej modlitbe**, no v rozmanitosti jazykov a obradov: toto je základný bod synodálneho kľúča. Z tohto pohľadu je mnohorakosť obradov v jednej Katolíckej cirkvi skutočným požehnaním, ktoré treba chrániť a podporovať, ako sme to mohli pri rôznych príležitostiach zakúsiť aj počas kontinentálnych zhromaždení.

48. Synodálne zhromaždenie nemožno chápať ako zastupiteľské a zákonodarné zhromaždenie, analogicky k parlamentnej štruktúre s jej dynamikou vytvárania väčšiny. Skôr sme povolaní chápať ho analogicky k liturgickému zhromaždeniu. Starobylá tradícia nám hovorí, že synoda sa slávi: začína vyzvaním Ducha Svätého, pokračuje vyznaním viery a dospieva k spoločným rozhodnutiam o zaistení alebo obnovení cirkevného spoločensťva. Na synodálnom zhromaždení sa Kristus sprítomňuje a koná, premieňa dejiny a každodenné udalosti, dáva Ducha, ktorý vedie Cirkev k nájdeniu konsenzu, ako spoločne kráčať ku kráľovstvu a pomáhať ľudstvu smerovať k jednote. Spoločné kráčanie pri počúvaní Božieho slova a bratov a sestier, teda pri hľadaní Božej vôle a spoločnej zhody, vedie k ďakovaniu Otcovi skrze Syna v jednom Duchu. Tí, ktorí sa zhromaždili v Kristovom mene, počúvajú na synodálnom zhromaždení jeho slová, počúvajú jeden druhého, rozlišujú v poslušnosti Duchu Svätému, ohlasujú to, čo počuli a prijali ako svetlo pre putovanie Cirkvi.

49. V tejto perspektíve nie je synodálny život organizačnou stratégiou Cirkvi, ale skúsenosťou ako možno nájsť jednotu, ktorá zahŕňa rozmanitosť a neruší ju, pretože je založená na jednote

s Bohom vo vyznávaní tej istej viery. Tento dynamizmus disponuje hybnou silou, ktorá sa neustále snaží rozširovať rozsah spoločenstva, no musí sa vyrovnávať aj s rozpormi, hranicami aj ranami dejín.

50. Prvá prioritná otázka, ktorá vyplynula zo synodálneho procesu, je zakotvená v tomto bode: v našej konkrétnej dejinnej realite si zachovanie a podpora spoločenstva vyžaduje, aby sme prijali to, že nedokážeme plne prežívať jednotu v rozmanitosti (porov. 1 Kor 12). Dejiny vytvárajú rozdelenia spôsobujúce rany, ktoré je potrebné zahojiť, a vyžadujú zavedenie postupov smerujúcich k zmiereniu. **Aké putá je potrebné v mene evanjelia v tomto kontexte posilniť, prekonávajúc priekopy a ploty, a aké prístrešky a úkryty treba budovať a v mene ochrany koho? Ktoré rozdelenia sú neproduktívne? Kedy postupné kroky umožňujú cestu k plnému spoločenstvu?** Zdá sa, že ide o teoretické otázky, ale sú zakorenené v konkrétnom každodennom živote kresťanských spoločenstiev, s ktorými sa konzultovalo v prvej etape. Týkajú sa totiž toho, či existujú hranice našej ochoty prijímať niektorých ľudí a skupiny, spôsobu vedenia dialógu s inými kultúrami a náboženstvami bez ohrozenia vlastnej identity, či nášho rozhodnutia byť hlasom tých, ktorí sú na okraji, a tak znovu potvrdiť, že nik nesmie byť ponechaný bokom. Päť pracovných listov súvisiacich s touto prioritou sa pokúša preskúmať tieto otázky z piatich vzájomne sa dopĺňajúcich perspektív.

B 2. Spoluzodpovednosť v misii: Ako sa môžeme podeliť o dary a úlohy v službe evanjelia?

51. „Putujúca Cirkev je svojou povahou misionárska“ (AG 2). Misia predstavuje dynamický horizont, z ktorého možno uvažovať o synodálnej Cirkvi, ktorej dáva popud k „extáze“, ktorá „nás vytrháva z nás samých [...] aby sme vyšli zo seba, s láskou objali druhých a hľadali ich dobro“ (CV 163; porov. aj FT 88). To znamená, že misia nám umožňuje prežiť skúsenosť Turíc: po prijatí Ducha Svätého Peter s Jedenástimi vstane a ujme sa slova, aby ľudom v Jeruzaleme zvestoval Ježiša, ktorý zomrel a vstal z mŕtvych (porov. Sk 2, 14 – 36). Synodálny život je zakorenený v tom istom dynamizme: existuje mnoho svedectiev, ktoré podobnými slovami opisujú skúsenosť prežitú v prvej etape, a ešte viac je tých, ktoré neoddeliteľne spájajú synodalitu a misiu.

52. V Cirkvi, ktorá sa definuje ako znak a nástroj dôverného spojenia s Bohom a jednoty celého ľudstva (porov. LG 1), sa diskusia o misii zameriava na jasnosť tohto znaku a účinnosť tohto nástroja, lebo bez nich každému ohlasovaniu chýba dôveryhodnosť. Misia nie je marketingom náboženského produktu, ale budovaním spoločenstva, v ktorom cez vzťahy transparentne prežaruje Božia láska, a tak sa samotný život stáva ohlasovaním. V *Skutkoch apoštolov* nasleduje bezprostredne po Petrovej reči opis života prvého spoločenstva, v ktorom sa všetko stáva príležitosťou k budovaniu spoločenstva (porov. 2, 42 – 47): to ho urobilo príťažlivým pre druhých.

53. V tejto línii sa prvá otázka ohľadom misie týka práve toho, čo sú členovia kresťanského spoločenstva ochotní venovať do spoločného, vychádzajúc z neredukovateľnej jedinečnosti každého člena na základe jeho priameho vzťahu s Kristom v krste a toho, že v ňom prebýva Duch Svätý. To robí príspevok každého pokrsteného vzácnym a nenahraditeľným. To bol jeden z dôvodov prekvapenia, ktoré zaznamenali účastníci prvej etapy. Súviselo to s

možnosťou niečím prispieť: „Skutočne môžem niečo urobiť?“. Zároveň je každý človek vyzvaný, aby prijal svoju neúplnosť, a teda vedomie, že na uskutočnenie misie je každý potrebný, alebo inými slovami, že misia má konštitutívne synodálny rozmer.

54. Z tohto dôvodu sa druhá priorita, ktorú odhaľuje misionársky synodálna Cirkev, týka spôsobu, akým sa Cirkvi skutočne darí oceniť príspevok všetkých, každého s jeho darmi a úlohami, využiť rozmanitosť chariziem a integrovať vzťah medzi hierarchickými a charizmatickými darmi⁸. Perspektíva misie umiestňuje charizmy a služby do horizontu toho, čo je spoločné, a tak chráni ich plodnosť, ktorá je naopak ohrozená v prípade, že sa stávajú výsadami, ktoré legitimizujú vylučovanie iných. **Misionárska synodálna Cirkev má povinnosť klásť si otázku, ako možno rozpoznať a oceniť prínos, ktorý môže každý pokrstený ponúknuť misii**, keď vychádza zo seba a zúčastňuje sa spolu s ostatnými na väčšej úlohe. „Aktívne prispievať k spoločnému dobru ľudstva“ (CA 34) je neoddeliteľnou súčasťou dôstojnosti osoby aj v kresťanskom spoločenstve. Prvý príspevok môže každý priniesť k rozlišovaniu znamení čias (porov. GS 4), aby sa misijné povedomie udržiavalo v súlade s vanutím Ducha. K tomuto rozlišovaniu prispieva každý uhol pohľadu, počnúc pohľadom chudobných a vylúčených. Kráčať spolu s nimi neznamená len prijať ich potreby a utrpenie, ale aj učiť sa od nich. To je spôsob, ako uznať ich rovnakú dôstojnosť, vyhnúť sa nástrahám akejsi „asistenčnej Cirkvi“ a čo najlepšie anticipovať myslenie nového neba a novej zeme, ku ktorým smerujeme.

55. Pracovné listy týkajúce sa tejto priority sa pokúšajú konkretizovať túto základnú otázku v súvislosti s témami, ako je uznanie rozličnosti povolání, chariziem a služieb, podpora krstnej dôstojnosti žien, rola služobného kňazstva a najmä služba biskupa v rámci misionárskej synodálnej Cirkvi.

B 3. Spoluúčasť, zodpovednosť a autorita: Aké procesy, štruktúry a inštitúcie sú potrebné pre misionársku synodálnu Cirkev?

56. „Hrozí, že spoločenstvo a misia zostanú trochu abstraktnými pojmami, ak nebudeme pestovať cirkevnú prax, ktorá vyjadruje konkrétnosť synodality na každom kroku našej cesty a práce a podporuje skutočné zapojenie každého a všetkých.“⁹ Tieto slová Svätého Otca nám pomáhajú dať spoluúčasť do súvislosti s ďalšími dvoma pojmami. Spoluúčasť dodáva konkrétnemu charakteru procesuálneho rozmeru, ktorý by sa nemal podceňovať, veľmi dôležitú antropologickú relevantnosť. Vyjadruje totiž starosť o rozvoj človeka, teda o humanizáciu ľudských vzťahov, ktoré sú jadrom spoločenstva a záväzku ku misii. Chráni jedinečnosť každého človeka, aby prechod k „my“ nepohltil nijaké „ja“ v anonymite nerozlišiteľného kolektívu, aby sa neupadlo do abstraktnosti práv alebo aby ľudia neboli redukovaní len na nástroje pre výkon organizácie. Spoluúčasť je v podstate prejavom tvorivosti a pestovania vzťahov pohostinnosti, prijatia a ľudského blaha, ktoré sú jadrom misie a spoločenstva.

57. Z vyššie spomenutého úsilia o integrálnu spoluúčasť vyplýva tretia priorita, ktorá sa objavila v kontinentálnej etape: otázka autority, jej významu a štýlu jej uplatňovania v synodálnej Cirkvi. Konkrétne, máme posudzovať autoritu na základe parametrov

⁸ Porov. KONGREGÁCIA PRE NÁUKU VIERY, list *Iuvenescit Ecclesia*, 15. máj 2016, 13 – 18.

⁹ FRANTIŠEK: Moment reflexie na úvod synodálnej cesty, 9. október 2021.

vychádzajúcich zo svetských modelov alebo o nej uvažovať v zmysle služby? „Medzi vami to tak nebude“ (Mt 20, 26; porov. Mk 10, 43), hovorí Pán, ktorý učeníkov po umytí ich nôh napomína: „Dal som vám príklad, aby ste aj vy robili, ako som ja urobil vám“ (Jn 13, 15). Pôvodný význam slova „autorita“ označuje schopnosť umožniť druhým rásť, a teda slúžiť jedinečnosti každého človeka, podporovať tvorivosť, a nie kontrolu, ktorá ju blokuje, posilňovať slobodu človeka a nepredstavovať pascu, ktorá ho drží v zajatí. S touto otázkou súvisí aj druhá, vyjadrujúca starosť o konkrétnu a trvalú podobu tejto autority: ako môžeme štruktúram a inštitúciám Cirkvi vtlačiť dynamiku misionárskej synodálnej Cirkvi?

58. Z tohto zamerania vyplýva ďalšia naliehavá a rovnako konkrétna úloha, ktorej cieľom je práve udržať dynamiku spoluúčasti v priebehu času: téma formácie sa objavuje vo všetkých dokumentoch prvej etapy. **Samotné inštitúcie a štruktúry v skutočnosti nestačia na to, aby sa Cirkev stala synodálnou: je potrebná synodálna kultúra a spiritualita, oživovaná túžbou po obrátení a udržiavaná primeranou formáciou**, ako to neprestajne zdôrazňovali kontinentálne zhromaždenia a pred nimi syntézy miestnych cirkví. Potreba formácie sa neobmedzuje len na aktualizáciu obsahu, ale má integrálny rozsah a dotýka sa všetkých schopností a dispozícií osoby: orientácie na misiu, schopnosti nadväzovať vzťahy a budovať spoločenstvo, ochoty duchovne načúvať a oboznámiť sa s osobným a komunitným rozlišovaním, trpezlivosť, vytrvalosti a slobody vo vyslovovaní pravdy (*parrhésia*).

59. Formácia je nevyhnutným prostriedkom na to, aby sa synodálny spôsob konania stal pastoračným vzorom pre život a činnosť Cirkvi. **Potrebujeme integrálnu, počiatočnú aj trvalú, formáciu všetkých členov Božieho ľudu**. Žiadny pokrstený človek sa nemôže cítiť byť vyňatý z tohto záväzku, a preto je potrebné vypracovať primerané návrhy na formáciu v spôsobe ako synodálne postupovať, ktorá bude určená všetkým veriacim. Zvlášť platí, že čím viac je človek povoláný slúžiť Cirkvi, tým viac musí pociťovať potrebu formácie: biskupi, kňazi, diakoni, zasvätení muži a ženy a všetci, ktorí vykonávajú nejakú cirkevnú službu, potrebujú formáciu, aby obnovili spôsob uplatňovania autority a rozhodovacích procesov v synodálnom kľúči a naučili sa sprevádzať rozlišovanie a rozhovor spoločenstva v Duchu. Kandidáti na služobné kňazstvo sa musia vzdelávať v synodálnom štýle a mentalite. Podpora synodálnej kultúry predpokladá obnovu súčasných seminárnych osnov a prípravu formátorov a profesorov teológie, aby sa jasnejšie a rozhodnejšie orientovali na výchovu pre život v spoločenstve, misiu a spoluúčasť. Formácia k synodálnej spiritualite je jadrom obnovy Cirkvi.

60. Mnohé príspevky ukazujú na potrebu podobného úsilia, pokiaľ ide o **obnovu jazyka, ktorý používa Cirkev** v liturgii, kázňach, katechéze, sakrálnom umení, ako aj vo všetkých formách komunikácie adresovanej veriacim i širšej verejnosti, a to aj prostredníctvom nových alebo tradičných médií. Bez toho, aby sa oslabovala alebo znehodnocovala hĺbka tajomstva, ktoré Cirkev ohlasuje, alebo bohatstvo jej tradície, sa obnova jazyka musí zamerať na to, aby toto bohatstvo bolo prístupné a prítlačivé pre mužov a ženy našej doby. Jazyk nesmie byť prekážkou, pre ktorú im toto bohatstvo ostane vzdialené. Inšpirácia, ktorú ponúka sviežosť evanjeliového jazyka, schopnosť inkulturácie, ktorú ukazujú dejiny Cirkvi, a sľubné skúsenosti, ktoré už možno zaznamenať v digitálnom prostredí, nás vyzývajú, aby sme s dôverou a rozhodne pokračovali v úlohe, ktorá má zásadný význam pre účinnosť ohlasovania evanjelia, čo je cieľ, ku ktorému smeruje misionárska synodálna Cirkev.

Rím, 29. mája 2023

na spomienku Preblahoslavenej Panny Márie, Matky Cirkvi

16. RIADNE VŠEOBECNÉ ZHROMAŽDENIE
SYNODY BISKUPOV

*ZA SYNODÁLNU CIRKEV:
SPOLOČENSTVO, SPOULÚČASŤ, MISIA*

**PRACOVNÉ LISTY
PRE SYNODÁLNE ZHROMAŽDENIE**

(prvé zasadanie – október 2023)

PRACOVNÉ LISTY PRE SYNODÁLNE ZHROMAŽDENIE

Úvod

Ak je celý IL „koncipovaný ako praktická pomôcka pre priebeh synodálneho zhromaždenia v októbri 2023, a teda na jeho prípravu“ (b. 10), platí to najmä pre tu predložené pracovné listy. Boli pripravené s cieľom uľahčiť rozlišovanie ohľadne troch priorít, „ktoré najsilnejšie vystupujú z práce všetkých kontinentov“ (b. 14), s cieľom identifikovať konkrétne kroky, ku ktorým sa cítíme byť Duchom Svätým povolaní, aby sme rástli ako synodálna Cirkev. Predstavenie pracovných listov, objasnenie ich štruktúry a pokyny, ako ich používať, si preto vyžadujú, aby boli predovšetkým zasadené do širšieho kontextu dynamiky práce zhromaždenia.

Dynamika zhromaždenia

Zhromaždenie sa bude zaoberať otázkami, ktoré kladie IL, pričom sa bude striedavo pacovať na plenárnych zasadnutiach (*congregationes generales*) a v skupinách (*circuli minores*), ako to upravuje čl. 14 ES.

Konkrétne, zhromaždenie sa bude zaoberať jednotlivými témami v poradí, v akom ich navrhuje IL. Začne prácou na časti A „Za synodálnu cirkev: integrálna skúsenosť“ (b. 17 – 42), s cieľom zamerať sa konkrétnejšie na základné charakteristiky synodálnej Cirkvi, vychádzajúc zo skúsenosti spoločného putovania, ktorú Boží ľud prežil počas týchto dvoch rokov a ktorá je vďaka rozlišovaniu pastierov zhrnutá v dokumentoch vypracovaných počas prvej etapy. Od zhromaždenia sa požaduje, aby uvažovalo v integrálnej perspektíve, berúc do úvahy skúsenosť Božieho ľudu ako celku, v celej jeho zložitosti.

Zhromaždenie sa bude zaoberať tromi prioritnými otázkami, ktoré vyplynuli z konzultačnej fázy a boli uvedené v časti B IL (b. 43 – 60). Každý z nich je venovaná jedna z troch častí, do ktorých je táto sekcia rozčlenená, „v súvislosti s tromi kľúčovými slovami synody: spoločenstvo, misia, spoluúčasť“ (b. 43), pričom v b. 44 je vysvetlené, prečo sa tieto tri pojmy vyskytujú v inverznom poradí. Tomuto rozčleneniu zodpovedá rozčlenenie pracovných listov, ktoré sú tiež rozdelené na tri časti, z ktorých každá má názov príslušnej časti sekcie B, čím sa zdôrazňuje ich vzájomné prepojenie:

B 1. Spoločenstvo, ktoré sa rozširuje: „Ako byť plnšie znakom a nástrojom zjednotenia s Bohom a jednoty ľudského rodu?“ (b. 46 – 50);

B 2. Spoluzodpovednosť v misii: „Ako sa môžeme podeliť o dary a úlohy v službe evanjeliu?“ (b. 51 – 55);

B 3. Spoluúčasť, zodpovednosť a autorita: „Aké procesy, štruktúry a inštitúcie sú potrebné pre misionársku synodálnu Cirkev?“ (b. 56 – 60).

Každý z troch priorít zodpovedá konkrétne päť pracovných listov: každý z nich „predstavuje vstupnú bránu ku riešeniu danej priority, ku ktorej sa dá pristupovať z rôznych, ale vzájomne

sa dopĺňajúcich perspektív, spojených s rôznymi aspektmi života Cirkvi, ktoré vyplynuli z práce kontinentálnych zhromaždení“ (b. 45).

Organizácia práce do postupných krokov nevyklučuje dynamiku, ktorá spája obe časti: skúsenosť Božieho ľudu, ktorou sa zaoberá integrálny pohľad časti A, stále predstavuje horizont, do ktorého treba zasadiť spracovanie jednotlivých otázok položených v časti B, ktoré sú zakorenené v tejto skúsenosti. Od zhromaždenia sa bude požadovať, aby „zachovalo napätie medzi celkovým pohľadom [...] a určovaním nevyhnutne konkrétnych krokov, ktoré treba podniknúť“ (č. 16): tie dávajú celkovému pohľadu konkrétnosť a hĺbku a na oplátku od celkového pohľadu dostávajú perspektívu a súdržnosť, ktoré bránia rozptyľovaniu sa v detailoch.

Napokon posledný úsek práce zhromaždenia bude venovaný zbieraniu plodov, teda konkrétnemu vypracovaniu ciest, po ktorých budeme ďalej spoločne kráčať: ako opätovne premyslieť skúsenosti Božieho ľudu a podporiť nevyhnutné prehĺbené, predovšetkým teologické a kánonické štúdium s ohľadom na druhé zasadnutie synodálneho zhromaždenia v októbri 2024.

Počas celej cesty bude zhromaždenie postupovať vhodne prispôbenou metódou rozhovoru v Duchu Svätom (porov. b. 32-42). Zachová sa tak spojitosť s metódou, ktorá charakterizovala celý synodálny proces, ale predovšetkým, vďaka priamej skúsenosti bude zhromaždenie schopné s väčším pochopením uvažovať o tom, ako sa táto metóda môže stať súčasťou bežného života Cirkvi a spoločným spôsobom rozlišovania Božej vôle.

Ako používať pracovné listy

Pracovné listy sú navrhnuté ako pracovný nástroj na riešenie troch prioritných otázok uvedených v časti B počas zhromaždenia v októbri 2023. Nie sú to teda kapitoly knihy, ktoré sa majú čítať postupne, ani krátke eseje na danú tému. Sú určené na „prácu“, a nie na „čítanie“ v tom zmysle, že ponúkajú osnovu na modlitbu a osobnú reflexiu v rámci prípravy na rozhovory v skupinách a v pléne. Dajú sa tiež použiť na hĺbkové tematické stretnutia v synodálnom štýle na všetkých úrovniach cirkevného života. Nie sú určené na to, aby sa s nimi pracovalo postupne: každý z nich by sa mal zachovať spolu s časťou B IL, ktorej zodpovedá, ale môže sa s nimi pracovať aj nezávisle od všetkých ostatných.

Všetky pracovné listy majú rovnakú štruktúru: začínajú stručným zasadením otázky uvedenej v názve do kontextu, vychádzajúceho z toho, čo vyplynulo z prvej fázy. Potom formulujú otázku na rozlišovanie. Nakoniec ponúkajú niekoľko postrehov, ktoré vyjadrujú rôzne perspektívy (teologickú, pastoračnú, kánonickú atď.), rozmery a úrovne (farnosť, diecéza atď.), ale predovšetkým znovu pripomínajú jedinečné tváre členov Božieho ľudu, ich charizmy a služby, ako aj otázky, ktoré vyjadrili vo fáze počúvania. Množstvo podnetov navrhnutých v každom pracovnom liste vyjadruje snahu byť verný bohatstvu a rôznorodosti toho, čo bolo získané z konzultácií, ale nemá to byť dotazník, v ktorom sa vyžaduje odpoveď na každú otázku. Niektoré podnety budú zvlášť užitočné v určitých regiónoch sveta, iné v odlišných. Každý má uprednostniť tie, pri ktorých cíti, že mu jeho skúsenosť umožňuje podeliť sa o bohatstvo jeho vlastnej partikulárnej cirkvi s ostatnými: to bude príspevok k spoločnému dielu.

Každý pracovný list sa zameriava na tému uvedenú v názve, pričom sa vychádza z referenčného rámca, ktorý predkladá IL, ktorého obsah sa nebude znova opakovať, ani výslovne citovať. Predstavujú však základ práce spolu so všetkými dokumentmi vychádzajúcimi z konzultačnej fázy: „aj pri príprave na zhromaždenie sú členovia synody vyzvaní, aby mali na pamäti predchádzajúce dokumenty, najmä DKE a záverečné dokumenty kontinentálnych zhromaždení, ako aj digitálnu synodu, a aby ich používali ako nástroje svojho rozlišovania“ (b. 9). Nejde teda o to, aby sa začínalo od nuly, ale o pokračovanie na ceste, ktorá sa už začala. Práve z tohto dôvodu, ako aj zo zrejmých priestorových dôvodov, pracovné listy neponúkajú systematické spracovanie rôznych otázok, ani sa nezaoberajú všetkým do hĺbky: skutočnosť, že synodálny proces vyzdvihol niektoré body ako priority, neznamená, že iné otázky sú menej dôležité. Na základe konzultácií s Božím ľudom predstavujú otázky navrhnuté v pracovných listoch brány pre konkrétne riešenie základnej otázky, ktorá poháňa a usmerňuje celý proces: „Ako sa dnes na rôznych úrovniach (od miestnej po všeobecnú) uskutočňuje toto ‚spoločné kráčanie‘, ktoré umožňuje Cirkvi ohlasovať evanjelium v súlade s misiou, ktorá jej bolo zverená; a aké kroky nás Duch pozýva vykonať, aby sme rástli ako synodálna Cirkev?“ (PD 2).

Medzi pracovnými listami sú zjavné styčné body, dokonca sa niekedy prekrývajú, a to aj ich jednotlivé časti. Nejde však o opakovanie, pretože pri návrhu sa zohľadnila skutočnosť, že pracovné listy sú určené na používanie nezávisle od seba. Okrem toho sa tým zvyrazňuje bohatá sieť vzájomných prepojení medzi témami, ktorých sa dotýkajú.

Niektoré otázky, ktoré vyplynuli z konzultácií Božieho ľudu, sa týkajú tém, ku ktorým už existuje učenie Magistéria a teológie, ktoré treba brať do úvahy. Obmedzíme sa len na dva príklady: prijatie rozvedených a znovu zosobášených je téma, ktorou sa zaoberá posynodálna apoštolská exhortácia *Amoris laetitia*, a inkulturácia liturgie je predmetom inštrukcie *Varietates legitimae* (1994) Kongregácie pre Boží kult a disciplínu sviatostí. Skutočnosť, že sa naďalej objavujú otázky tohto druhu, nemožno unáhle zavrhnúť, ale musí byť predmetom rozlišovania a synodálne zhromaždenie je na to privilegovaným miestom. Predovšetkým by sa mali preskúmať skutočné alebo domnelé prekážky, ktoré zabránili realizácii krokov naznačených v týchto dokumentoch, a hľadať, čo je potrebné urobiť na ich odstránenie. Napríklad, ak ich blokovanie pramení zo všeobecného nedostatku informácií, bude potrebné vyvinúť lepšie komunikačné úsilie. Na druhej strane, ak je to spôsobené ťažkosťou pochopiť dôsledky dokumentov v konkrétnych situáciách alebo neschopnosťou „rozpoznať sa“ v tom, čo navrhujú, vhodnou odpoveďou by mohla byť synodálna cesta účinného osvojenia si ich obsahu Božím ľudom. Iným prípadom by bolo, ak by opätovné objavenie sa otázky bolo znakom zmenenej skutočnosti alebo potreby pre ďalšie „vyliatie“ milosti, ktorá si vyžaduje ďalšie uvažovanie o obsahoch viery a živej Tradície Cirkvi.

Na prvom zasadnutí 16. riadneho všeobecného zhromaždenia synody biskupov bude ťažké dospieť k formulácii definitívnych usmernení ohľadom mnohým z týchto tém: preto Svätý Otec rozhodol, že synodálne zhromaždenie sa bude konať na dvoch zasadaniach. Cieľom prvého zasadnutia bude predovšetkým načrtnúť cesty hlbšieho porozumenia v synodálnom štýle, pričom sú určené témy, ktorými sa má zaoberať, a spôsoby, ako zozbierať plody, aby sa tak rozlišovanie mohlo zavŕšiť na druhom zasadnutí v októbri 2024, na ktorom sa vypracujú konkrétne návrhy na rast synodálnej Cirkvi, ktoré sa predložia Svätému Otcovi.

Pracovné listy pre B 1: Spoločenstvo, ktoré sa rozširuje

Ako byť plnšie znakom a nástrojom zjednotenia s Bohom a jednoty celého ľudstva?

B 1.1 Ako služba lásky a angažovanosť v oblasti spravodlivosti a starostlivosti o spoločný domov posilňujú spoločenstvo v synodálnej Cirkvi?

Kontinentálne zhromaždenia naznačujú rôzne smery ako môže rásť misionárska synodálna Cirkev:

- a) V synodálnej Cirkvi majú ústredné miesto chudobní v pôvodnom zmysle slova, teda tí, ktorí žijú v podmienkach chudoby a sociálneho vylúčenia. Sú príjemcami starostlivosti, ale predovšetkým sú nositeľmi dobrej zvesti, ktorú musí počúvať celé spoločenstvo: najmä od nich sa má Cirkev čo učiť (porov. Lk 6, 20; EG 198). Synodálna Cirkev uznáva a oceňuje ich centrálnu rolu.
- b) Starostlivosť o spoločný domov si vyžaduje spoločné kroky: riešenie mnohých problémov, ako je napríklad zmena klímy, si vyžaduje angažovanosť celej ľudskej rodiny. Starostlivosť o spoločný domov je už teraz miestom intenzívnych skúseností stretávania a spolupráce s členmi iných cirkví a cirkevných spoločenstiev, s veriacimi iných náboženstiev a tiež so ženami a s mužmi dobrej vôle. Tento záväzok si vyžaduje schopnosť konať súdržne vo viacerých oblastiach: v katechéze a pastoračnej práci, podpore lepšieho životného štýlu, správe cirkevného majetku (nehnutel'ného a finančného).
- c) Migračné pohyby sú znakom našej doby a „migranti sú istou ‚paradigmou‘, ktorá môže vnieť svetlo do našej doby“¹⁰. Ich prítomnosť je pre katolíckych veriacich výzvou na spoločné putovanie. Pozýva k vytváraniu väzieb s cirkvami v krajinách pôvodu migrantov a predstavuje možnosť zažiť rozmanitosť Cirkvi, napríklad aj prostredníctvom diaspóry východných katolíckych cirkví.
- d) Synodálna Cirkev môže vydávať v roztrieštenom a polarizovanom svete prorocké svedectvo, najmä ak sú jej členovia odhodlaní kráčať spoločne s ostatnými pri budovaní spoločného dobra. Na miestach poznačených hlbokým konfliktom si to vyžaduje schopnosť stať sa sprostredkovateľmi zmierenia a tvorcami pokoja.
- e) „Každý kresťan a každé spoločenstvo sú povolani byť nástrojmi Boha na oslobodenie a poskytnutie pomoci chudobným“ (EG 187). Z toho vyplýva aj ochota zaujať vo verejnej diskusii stanovisko v ich prospech, dať hlas ich záležitostiam, odsúdiť situácie nespravodlivosti a diskriminácie a nespoločovať sa s tými, ktorí sú za ne zodpovední.

Otázka na rozlišovanie

Kráčať spoločne znamená nenechať nikoho pozadu a zostať po boku tých, ktorí to majú najťažšie. Ako môžeme rozvíjať svoju schopnosť podporovať centrálnu rolu tých najmenších v Cirkvi a spoločnosti?

Podnety na modlitbu a prípravné zamyslenie

¹⁰ 15. RIADNE VŠEOBECNÉ ZHROMAŽDENIE SYNODY BISKUPOV, *Mladí, viera a rozlišovanie povolani. Záverečný dokument*, 27. október 2018, 25.

- 1) Skutki spravodlivosti a milosrdenstva sú formou účasti na Kristovej misii. Každý pokrstený človek je preto povolaný angažovať sa v tejto oblasti. Ako možno v kresťanských spoločenstvách toto vedomie prebúdzat', pestovať a posilňovať?
- 2) Nerovnosti, ktoré poznačujú súčasný svet, prechádzajú aj telom Cirkvi a oddeľujú napríklad cirkvi bohatých a chudobných krajín alebo spoločenstvá tých najbohatších a najchudobnejších oblastí v rovnakej krajine. Aké nástroje sú potrebné, aby sme mohli kráčať spoločne v miestnej cirkvi tak, aby sme prekonali tieto nerovnosti a skutočne sa delili o dary?
- 3) Aké úsilie bolo na synodálnej ceste vynaložené, aby dostali priestor hlasy tých najchudobnejších a integroval sa ich príspevok? Aké skúsenosti získali naše cirkvi, keď podporili centrálnu rolu chudobných? Čo musíme urobiť, aby sme ich čoraz viac zapájali do nášho spoločného putovania a umožnili, aby ich hlasy spochybnili náš spôsob konania, keď nie sme dostatočne inkluzívni?
- 4) Ako sa môže prijatie migrantov stať príležitosťou k tomu, aby sme spoločne kráčali s ľuďmi z inej kultúry, najmä ak máme rovnakú vieru? Aký priestor majú komunity migrantov v bežnej pastorácii? Ako sa využíva diaspora východných katolíckych cirkví, aby sa stala príležitosťou zažiť jednotu v rozmanitosti? Aké väzby sa vytvárajú medzi cirkvami v domovských krajinách a v prijímajúcich krajinách?
- 5) Dokáže kresťanské spoločenstvo kráčať spoločne s celou spoločnosťou pri budovaní spoločného dobra, alebo sa prezentuje ako subjekt, ktorý má záujem hájiť svoje parciálne záujmy? Darí sa mu svedčiť o tom, že zhoda je možná, a prekonávať politickú polarizáciu? Aké nástroje používa, aby sa pripravilo na tieto úlohy? Práca pre spoločné dobro si vyžaduje vytváranie spojenectiev a koalícií: aké rozlišovacie kritériá si v tomto smere dávame? Ako spoločenstvo sprevádza svojich členov zapojených do politiky?
- 6) Aké skúsenosti máme s tým, že v starostlivosti o spoločný dom kráčame spoločne s ľuďmi, skupinami a hnutiami, ktoré nie sú súčasťou Katolíckej cirkvi? Čo sme sa naučili? Aký pokrok sme dosiahli v koordinácii medzi rôznymi úrovňami aktivít nevyhnutných pre starostlivosť o spoločný domov?
- 7) Stretnutie s chudobnými a marginalizovanými ľuďmi a možnosť kráčať spoločne s nimi sa často začína ochotou počúvať ich životné príbehy. Má zmysel uvažovať o uznaní špecifickej služby počúvania a sprevádzania pre tých, ktorí sa jej venujú? Ako ich môže synodálna Cirkev formovať a podporovať? Ako môžeme cirkevne uznať tých, ktorí angažovanosť v budovaní spravodlivej spoločnosti a starostlivosti o spoločný domov prežívajú ako odpoveď na autentické povolanie a ako voľbu profesie?

B 1.2 Ako môže synodálna Cirkev urobiť dôveryhodným prísľub, že „milosrdenstvo a vernosť sa stretnú navzájom“ (Ž 85,11)?

Snaha pochopiť, čo konkrétne znamená pre kresťanskú komunitu prijatie a sprevádzanie, bola ústredným bodom jednotlivých fáz prvej etapy.

DKE zvolil biblický obraz rozširujúceho sa stanu (porov. Iz 54, 2), aby vyjadril ako byť dobre zakoreneným spoločenstvom, ktoré je schopné otvoriť sa. Iné kontinentálne zhromaždenia na základe svojej odlišnej citlivosti navrhli iné obrazy, aby vyjadrili rozmer prijatia, ktoré je súčasťou misie Cirkvi: Ázia ponúkla obraz človeka, ktorý si na znak pokory vyzúva topánky, aby prekročil prah a bol pripravený stretnúť sa s druhým človekom a s Bohom; Oceánia zasa navrhla obraz lode; Afrika obraz Cirkvi ako Božej rodiny, ktorá je schopná ponúknuť všetkým svojim členom s ich rozmanitosťou spolupatričnosť a prijatie.

Na pozadí týchto rôznych obrazov môžeme zahliadnuť jeden cieľ: Cirkev všade hľadá spôsob, ako obnoviť svoje poslanie byť pohostinným a priateľským spoločenstvom, stretávať Krista v tých, ktorých prijíma, a byť znamením jeho prítomnosti a dôveryhodne ohlasovať pravdu evanjelia v živote všetkých. Ide o hlbokú potrebu napodobňovať Učiteľa a Pána aj v schopnosti žiť zdanlivý paradox: „odvážne hlásať svoje autentické učenie a zároveň ponúkať svedectvo radikálneho začlenenia a prijatia“ (DKE 30).

V tomto bode bolo synodálne putovanie príležitosťou na pokornú a úprimnú hlbokú konfrontáciu. Prekvapením bolo zistenie, že synodálny spôsob umožňuje umiestniť otázky, ktoré z tejto konfrontácie vyplynuli, do perspektívy misie bez toho, aby to viedlo k jej ochromeniu. To živí nádej, že synoda bude katalyzátorom obnovy misie a podnieti k náprave vzťahovej štruktúry Cirkvi.

Túžba ponúknuť skutočné prijatie prechádza naprieč rôznymi, navzájom odlišnými kontextmi:

- a) v záverečných dokumentoch kontinentálnych zhromaždení sa často spomínajú tí, ktorí sa necítia byť v Cirkvi prijatí, ako napríklad rozvedení a znovu zosobášení, ľudia v polygamných manželstvách alebo LGBTQ+ ľudia;
- b) tiež si všímajú to, že formy rasovej, kmeňovej, etnickej, triednej alebo kastovej diskriminácie, ktoré sú prítomné aj v Božom ľude, vedú k tomu, že sa niektorí cítia v spoločenstve menej dôležití alebo menej vítaní;
- c) časté sú aj správy o rôznych prekážkach, od tých praktických až po kultúrne predsudky, ktoré vylučujú osoby so zdravotným postihnutím a ktoré je treba prekonať;
- d) vynára sa tiež obava, že chudobní, ktorým je dobrá zvesť primárne určená, sú príliš často na okraji kresťanských spoločenstiev (napr. utečenci, migranti a vysídlenci, deti ulice, bezdomovci, obeť obchodovania s ľuďmi a ďalší);
- e) dokumenty kontinentálnych zhromaždení napokon konštatujú, že je potrebné zachovať spojenie medzi synodálnym obrátením a starostlivosťou o obeť zneužívania a ľudí na okraji Cirkvi; kladú veľký dôraz najmä na potrebu učiť sa vykonávať spravodlivosť ako formu starostlivosti o tých, ktorým členovia Cirkvi ublížili, najmä o obeť a pozostalých po obetiach rôznych foriem zneužívania;

f) počúvanie najčastejšie zanedbávaných hlasov je označené ako cesta k rastu v láske a spravodlivosti, o ktorej hovorí evanjelium.

Otázka na rozlišovanie

Aké kroky môže synodálna Cirkev podniknúť, aby čoraz viac napodobňovala svojho Učiteľa a Pána, ktorý kráča so všetkými s bezpodmienečnou láskou a ohlasuje plnosť pravdy evanjelia?

Podnety na modlitbu a prípravné zamyslenie

- 1) S akým postojom pristupujeme k svetu? Vieme v ňom rozpoznať dobro a zaväzujeme sa zároveň prorocky odsudzovať všetko, čo porušuje dôstojnosť osôb, ľudských spoločenstiev a stvorenia?
- 2) Ako môžeme nechať zaznieť prorocký hlas pri odhaľovaní príčin zla bez toho, aby sme ešte viac neroztrieštili naše spoločenstvá? Ako sa môžeme stať Cirkvou, ktorá neskrýva konflikty a nebojí sa chrániť priestor pre nesúhlas?
- 3) Ako môžeme obnoviť blízkosť a vzťahy starostlivosti ako jadro poslania Cirkvi, a ako kráčať s ľuďmi namiesto toho, aby sme len hovorili o nich alebo k nim?
- 4) Ako môžeme v súlade s posynodálnou apoštolskou exhortáciou *Christus vivit* kráčať spolu s mladými ľuďmi? Ako môže byť „prednostná zameranie na mladých ľudí“ centrom našich pastoračných stratégií v synodálnom kľúči?
- 5) Ako môžeme pokračovať v konkrétnych krokoch, aby sme ponúkli spravodlivosť obetiam a pozostalým po obetiach sexuálneho, duchovného, ekonomického, mocenského zneužívania a zneužívania svedomia osobami, ktoré vykonávali službu alebo zodpovednosť v Cirkvi?
- 6) Ako môžeme vytvárať priestor, kde sa tí, čo sa cítia zranení Cirkvou a nevítaní v jej spoločenstve, môžu cítiť ocenení, prijatí, neodsudzovaní a slobodne klásť otázky? Aké konkrétne kroky sú vo svetle posynodálnej apoštolskej exhortácie *Amoris laetitia* potrebné, aby sme prijali ľudí, ktorí sa cítia byť vylúčení z Cirkvi pre svoj aktuálny stav alebo sexuálnu orientáciu (napr. znovu zosobášení rozvedení, ľudia v polygamných manželstvách, LGBTQ+ ľudia atď.)
- 7) Ako môžeme byť otvorenejší a ústretovejší voči migrantom a utečencom, etnickým a kultúrnym menšinám či domorodým komunitám, ktoré sú už dlho súčasťou Cirkvi, ale často sú na jej okraji? Ako môžeme svedčiť o tom, že ich prítomnosť je darom?
- 8) Aké fyzické a kultúrne bariéry musíme odstrániť, aby sa ľudia s postihnutím mohli cítiť ako plnohodnotní členovia spoločenstva?
- 9) Ako môžeme oceniť prínos starších ľudí do života kresťanského spoločenstva a spoločnosti?

B 1.3 Ako môže rásť dynamický vzťah výmeny darov medzi cirkvami?

Spoločenstvo, ku ktorému je Cirkev povolaná, je dynamickým vzťahom výmeny darov, ktorý svedčí o transcendentnej jednote v rozmanitosti. Jedným z najvýznamnejších darov doterajšej synodálnej cesty je znovuobjavenie bohatstva rozmanitosti a hĺbky našej vzájomnej prepojenosti. Táto rozmanitosť a vzájomná prepojenosť neohrozuje našu jednotu z pohľadu stvorenia, povolania a osudu, ale poskytuje kontext pre jej hlbšie prijatie.

Synodálny proces bol na miestnej úrovni Cirkvi prežívaný živo a s nadšením, najmä keď sa naskytla príležitosť pre rozhovory v Duchu. DKE sa snažil vyzdvihnúť rôzne podoby tejto vitality a zároveň zdôrazniť mimoriadnu zhodu v otázkach a témach, ktoré sa v rôznych kontextoch objavili. Počas kontinentálnych zhromaždení sa objavili určité aspekty života Cirkvi vo veľmi odlišných kontextoch, a to je vzácny dar. Zároveň kontinenty vstúpili do hlbšieho vzťahu s rozmanitosťou, ktorá charakterizuje rôzne regióny. Patria k nej rozdiely medzi cirkvami na tom istom kontinente, ako aj rozdiely v prejavoch katolíckeho charakteru vzhľadom na prítomnosť západných a východných katolíckych spoločenstiev na tom istom území, často v dôsledku migračných vln a vzniku spoločenstiev v diaspóre. V skutočnosti, ako poznamenalo jedno kontinentálne zhromaždenie, sme veľmi konkrétne prežívali, že sme „spoločenstvo spoločenstiev“, pričom sme si všimali dary, ktoré takto dostávame, i napätia, ktoré to môže vyvolávať.

Tieto stretnutia viedli k spoločným zisteniam a tiež k jasným požiadavkám:

- a) je žiaduce, aby rôzne tradície konkrétnych regiónov a cirkví boli vypočuté a zapojené do cirkevnej a teologickej diskusie, v ktorej často dominujú latinské/západné hlasy. Dôstojnosť pokrstených sa v mnohých kontextoch považuje za kľúčový bod; podobne pre mnohých členov najmä východných katolíckych cirkví zostáva veľkonočné tajomstvo slávené vo sviatostiach kresťanskej iniciácie centrom úvah o identite kresťanov a o synodálnej Cirkvi;
- b) východné katolícke cirkvi majú dlhú a významnú skúsenosť so synodalitou, ktorú zdieľajú s pravoslávnymi cirkvami a ktorej chcú venovať pozornosť pri diskusiách a rozlišovaní v rámci tohto synodálneho procesu;
- c) rovnako existujú špecifické a zvláštne skutočnosti, ktorým východní kresťania v diaspóre čelia v nových kontextoch spolu so svojimi pravoslávnymi bratmi a sestrami. Je žiaduce, aby si východné katolícke cirkvi v diaspóre dokázali zachovať svoju identitu a boli uznané za viac než len etnické spoločenstvá, t. j. ako cirkvi *sui iuris* s bohatými duchovnými, teologickými a liturgickými tradíciami, ktoré v globálnom kontexte prispievajú k misii Cirkvi v dnešnom kontexte.

Otázka na rozlišovanie

Ako môže každá miestna cirkev, ktorá je vo svojom prostredí subjektom misie, posilniť, podporiť a integrovať výmenu darov s ostatnými miestnymi cirkvami v rámci jednej Katolíckej cirkvi? Ako môžu miestne cirkvi pomôcť podporiť katolíckosť Cirkvi v harmonickom vzťahu medzi jednotou a rozmanitosťou, a pri zachovaní špecifickosti každej z nich?

Podnety na modlitbu a prípravné zamyslenie

- 1) Ako zvýšiť povedomie o tom, že jedna katolícka Cirkev je už od počiatku nositeľkou bohatej a mnohotvárnej rozmanitosti?
- 2) Akými gestami by si mohli rôzne miestne cirkvi navzájom prejavíť pohostinnosť, aby mohli čerpať zo vzájomnej výmeny cirkevných darov a prejavíť cirkevné spoločenstvo v oblasti liturgie, spirituality, pastorácie a teologickej reflexie? A najmä, ako môžeme podnietiť výmenu skúseností a vízií týkajúcich sa synodality medzi východnými katolíckymi cirkvami a západnou cirkvou?
- 3) Ako by mohla západná cirkev rozvíjať väčšiu otvorenosť voči duchovným, teologickým a liturgickým tradíciám východných katolíckych cirkví?
- 4) Ako si môžu východné katolícké cirkvi v diaspóre zachovať svoju identitu a byť uznané za viac než len etnické spoločenstvá?
- 5) Niektoré cirkvi žijú vo veľmi neistej situácii. Ako môžu ostatné cirkvi niest' spolu s nimi ich utrpenie a zabezpečiť ich potreby, uvádzajúc do praxe učenie apoštola Pavla, ktorý požiadal spoločenstvá v Grécku, aby štedro podporovali spoločenstvo v Jeruzaleme: „Teraz váš prebytok im pomôže v nedostatku, aby zasa ich prebytok pomohol v nedostatku vám; a tak sa to vyrovná“ (2 Kor 8, 14)? Akú úlohu môžu v tomto smere zohrať svetové inštitúcie a inštitúcie Svätej stolice, ktoré sa venujú charitatívnej službe?
- 6) Ako zohľadniť a posilniť prínos a skúsenosti miestnych cirkví pri vypracúvaní magistéria a cirkevných noriem na univerzálnej úrovni?
- 7) Ako v čoraz väčšmi globalizovanom a prepojenom svete rozvíjať štruktúru vzťahov medzi miestnymi cirkvami toho istého regiónu, ale aj rôznych kontinentov? Ako sa môže rastúca mobilita ľudí, a teda prítomnosť migrujúcich spoločenstiev, stať príležitosťou na budovanie väzieb medzi cirkvami a na vzájomné obohatenie darmi? Ako možno konštruktívne riešiť napätia a nedorozumenia, ktoré môžu vzniknúť medzi veriacimi rôznych kultúr a tradícií?
- 8) Ako môžu celosvetové cirkevné inštitúcie, počnúc tými, ktoré podliehajú Svätej stolici a dikastériami rímskej kúrie, podporovať vzájomnú výmenu darov medzi cirkvami?
- 9) Ako sa môže stať aktívnou a plodnou výmena skúseností a darov nielen medzi rôznymi miestnymi cirkvami ale aj medzi ľuďmi s rôznymi povolaniami, charizmami a spiritualitami v rámci Božieho ľudu, vrátane inštitútov zasväteného života a spoločností apoštolského života, laických združení a hnutí, nových komunit? Ako je možné zabezpečiť účasť spoločenstiev kontemplatívneho života na tomto obehu darov?

B 1.4 Ako môže synodálna Cirkev prostredníctvom obnoveného ekumenického úsilia lepšie plniť svoju misiu?

„Cesta synodality, po ktorej kráča Katolícka cirkev, je a musí byť ekumenická, tak ako je ekumenická synodálna cesta.“¹¹ Synodalita je spoločnou výzvou, ktorá sa týka všetkých veriacich v Krista, rovnako ako ekumenizmus je predovšetkým spoločnou cestou (*syn-odos*), po ktorej putujeme spolu s ostatnými kresťanmi. Synodalita a ekumenizmus sú dve cesty, po ktorých treba kráčať spoločne a so spoločným cieľom: lepšie vydávať kresťanské svedectvo. To môže mať podobu spoločného života v rámci „ekumenizmu života“ na rôznych úrovniach, vrátane konfesiónálne zmiešaných manželstiev, až po najvyšší akt svedectva viery v Krista v ekumenizme mučeníctva.

Úsilie o budovanie synodálnej Cirkvi má rôzne ekumenické dôsledky:

- a) vďaka jednému krstu majú všetci kresťania účasť na *sensus fidei* alebo nadprirodzenom zmysle pre vieru (porov. LG 12), a preto v synodálnej Cirkvi treba pozorne počúvať každého pokrsteného;
- b) ekumenická cesta je výmenou darov a jedným z darov, ktoré môžu katolíci dostať od iných kresťanov, je práve ich synodálna skúsenosť (porov. EG 246). Znovuobjavenie synodality ako konštitutívneho rozmeru Cirkvi je ovocím ekumenického dialógu, najmä s pravoslávnyimi kresťanmi;
- c) ekumenické hnutie je laboratóriom synodality, zvlášť inšpiratívne môže byť pre metodológiu dialógu a hľadania konsenzu, ktorú ekumenické hnutie zažilo na rôznych úrovniach;
- d) synodalita je súčasťou „neustálej reformy“ Cirkvi vo vedomí, že Katolícka cirkev sa približuje k ostatným kresťanom predovšetkým prostredníctvom svojej vnútornej reformy, v ktorej synodalita zohráva podstatnú úlohu (porov. UR 4.6);
- e) existuje vzájomný vzťah medzi synodálnym usporiadaním Katolíckej cirkvi a dôveryhodnosťou jej ekumenického záväzku;
- f) určitá synodalita medzi cirkvami sa prejavuje zakaždým, keď sa kresťania rôznych tradícií stretávajú v mene Ježiša Krista pri spoločnej modlitbe, činnosti a vydávaní svedectva, ako aj na pravidelných konzultáciách, a keď sa zúčastňujú na samotných synodálnych procesoch.

Všetky záverečné dokumenty kontinentálnych zhromaždení zdôrazňujú úzky vzťah medzi synodalitou a ekumenizmom a niektoré mu venujú celé kapitoly. Synodalita aj ekumenizmus sú totiž zakorenené v kresťanskej dôstojnosti celého Božieho ľudu; vyzývajú k obnovenému ekumenickému úsiliu z pohľadu misionárskej synodálnej Cirkvi; sú procesmi počúvania a dialógu a nabádajú k rastu spoločenstva, ktoré nie je uniformné, ale je jednotou v legitímnej rozmanitosti; zdôrazňujú potrebu ducha spoluzodpovednosti, pretože naše rozhodnutia a činy na rôznych úrovniach ovplyvňujú všetky údy Kristovho tela; sú duchovnými procesmi pokánia, odpustenia a zmierenia v dialógu obrátenia, ktorý môže viesť k uzdraveniu pamäti.

Otázka na rozlišovanie

¹¹ FRANTIŠEK: Príhovor k Jeho Svätosti Mar Awovi III., patriarchovi Východnej asýrskej cirkvi, 19. november 2022.

Ako môžu skúsenosti a plody ekumenickej cesty pomôcť budovať synodálnejšiu Katolícku cirkev; ako môže synodalita pomôcť Katolíckej cirkvi lepšie odpovedať na Ježišovu modlitbu: „aby všetci boli jedno... aby svet uveril“ (Jn 17, 21)?

Podnety na modlitbu a prípravné zamyslenie

- 1) Táto synoda je príležitosťou učiť sa od iných cirkví a cirkevných spoločenstiev a „prijat' to, čo Duch do nich zasial ako dar, ktorý je aj pre nás“ (EG 246). Čo sa môžu katolíci naučiť zo synodálnych skúseností iných kresťanov a z ekumenického hnutia?
- 2) Ako možno podporiť aktívnu účasť celého Božieho ľudu na ekumenickom hnutí? Aký môže byť prínos osôb zasväteného života, konfesiónálne zmiešaných párov a rodín, mladých ľudí, cirkevných hnutí a ekumenických spoločenstiev?
- 3) V ktorých oblastiach je potrebné uzdravenie pamäti, pokiaľ ide o vzťahy s inými cirkvami a cirkevnými spoločenstvami? Ako môžeme spoločne budovať „novú pamäť“?
- 4) Ako možno zlepšiť naše spoločné kráčajenie s kresťanmi všetkých tradícií? Akú príležitosť by v tomto smere mohla poskytnúť spoločná spomienka na 1700. výročie Nicejského koncilu (325 – 2025)?
- 5) „Biskupská služba jednoty je hlboko spojená so synodalitou“¹². Ako je biskup, „viditeľný princíp a základ jednoty“ (LG 23), povolaný podporovať vo svojej miestnej cirkvi ekumenizmus synodálnym spôsobom?
- 6) Ako môže prebiehajúci synodálny proces prispieť k nájdeniu „takej formy vykonávania primátu, ktorá sa nezriekne podstaty svojho poslania a predsa sa otvorí novej situácii“¹³?
- 7) Ako môžu východné katolícké cirkvi pomôcť, podporiť a stimulovať západnú/latinskú cirkev v spoločnom synodálnom a ekumenickom záväzku? Ako môže západná/latinská cirkev podporovať a propagovať identitu východných katolíckych veriacich v diaspóre?
- 8) Ako môže ekumenické heslo pápeža Františka „Kráčajme spolu, pracujme spolu, modlime sa spolu“¹⁴ inšpirovať obnovu úsilia o jednotu kresťanov synodálnym spôsobom?

¹² PÁPEŽSKÁ RADA NA PODPORU JEDNOTY KREŠŤANOV, *Ekumenické vademékum*, 5. jún 2020, 4.

¹³ SV. JÁN PAVOL II., encyklika *Ut unum sint*, 25. máj 1995, 95; l.c. in EG 32 a EC 10.

¹⁴ FRANTIŠEK, *Príhovor na ekumenickom modlitbovom stretnutí*, Ekumenické centrum WCC (Ženeva), 21. jún 2018.

B 1.5 Ako môžeme rozpoznať a zhromaždiť bohatstvo kultúr a rozvíjať dialóg medzi náboženstvami vo svetle evanjelia?

Počúvanie ľudí si vyžaduje vedieť načúvať kultúre, v ktorej sú zakorenení, a uvedomovať si, že každá kultúra sa neustále vyvíja. Synodálna cirkev sa musí pomocou rozlišovania naučiť, ako lepšie hlásať evanjelium v miestnych kultúrach a kontextoch, a to v dôvere, že Duch Svätý jej dáva takú šírku, že môže prijať akúkoľvek kultúru bez výnimky. Dôkazom toho je skutočnosť, že miestne cirkvi sa už teraz vyznačujú veľkou rozmanitosťou, ktorá je požehnaním: spolunažívajú v nich rôzne národnosti a etnické skupiny, veriaci východných aj západných tradícií. S týmto bohatstvom však nie je vždy ľahké žiť a môže sa stať zdrojom rozdelenia a konfliktov.

Okrem toho je naša doba poznačená obrovským rozšírením novej kultúry, kultúry digitálneho prostredia a nových médií. Ako ukazuje iniciatíva Digitálna synoda, Cirkev je už v tomto prostredí prítomná vďaka aktivite mnohých, predovšetkým mladých kresťanov. Stále však chýba plné uvedomenie si potenciálu, ktorý toto prostredie ponúka pre evanjelizáciu a zamyslenie sa nad výzvami, ktoré najmä z antropologického hľadiska predstavuje.

Z dokumentov kontinentálnych zhromaždení vyplývajú rôzne napätia, ktoré nás nemajú zahltiť, ale treba ich využiť ako zdroj dynamiky:

a) vo vzťahu medzi evanjeliom a miestnymi kultúrami s rôznymi skúsenosťami a postojmi. Niektorí považujú preberanie tradícií z cirkví iných regiónov za formu kolonializmu. Iní veria, že Duch Svätý pôsobí v každej kultúre a robí ju schopnou vyjadriť pravdy kresťanskej viery. Ďalší zastávajú názor, že kresťania si nemôžu osvojovať alebo prispôbovať predkresťanské kultúrne zvyklosti;

b) vo vzťahu medzi kresťanstvom a inými náboženstvami. Popri plodných skúsenostiach s dialógom a spolupracou s veriacimi iných náboženstiev sa objavujú aj ťažkosti a obmedzenia, známky nedôvery, náboženské konflikty a dokonca priame alebo nepriame prenasledovanie. Cirkev chce budovať mosty na podporu mieru, zmierenia, spravodlivosti a slobody, ale existujú aj situácie, ktoré si vyžadujú veľkú trpezlivosť a nádej, že sa veci môžu zmeniť;

c) vo vzťahu medzi Cirkvou na jednej strane a západnou kultúrou a formami kultúrnej kolonizácie na strane druhej. Vo svete pôsobia sily, ktoré sa stavajú proti poslaniu Cirkvi, počnúc filozofickými, ekonomickými a politickými ideológiami založenými na predpokladoch, ktoré sa stavajú proti viere. Nie každý vníma tieto napätia rovnako, napríklad pokiaľ ide o fenomén sekularizácie, niektorí ho vnímajú ako hrozbu a iní ako príležitosť. Niekedy sa toto napätie interpretuje redukcionisticky ako stret medzi tými, čo si želajú zmenu, a tými, ktorí sa jej boja;

d) vo vzťahu medzi domorodými komunitami a západnými modelmi misijnej činnosti. Mnohí katolícki misionári prejavili veľkú obetavosť a veľkorysosť pri odovzdávaní viery, no v niektorých prípadoch ich činnosť bránila tomu, aby miestne kultúry ponúkli svoj originálny príspevok k budovaniu Cirkvi;

e) vo vzťahu medzi kresťanským spoločenstvom a mladými ľuďmi, z ktorých sa mnohí cítia vylúčení z dôvodu jazyka, ktorý sa používa v cirkevnom prostredí a ktorý je pre nich nezrozumiteľný.

Tieto napätia sa musia najprv riešiť prostredníctvom rozlišovania na miestnej úrovni, pretože neexistujú žiadne hotové recepty. Kontinentálne zhromaždenia zdôraznili osobné a komunitné postoje, ktoré môžu byť nápomocné: postoj pokory a úcty, schopnosť počúvať a podporovať autentický rozhovor v Duchu, pripravenosť na zmenu, prijatie veľkonočnej dynamiky smrti a vzkriesenia aj s ohľadom na konkrétne formy, ktoré nadobúda život Cirkvi, formáciu ku kultúrnemu rozlišovaniu tam, keď sa miestna citlivosť a spiritualita zdajú byť v rozpore, a sprevádzanie ľudí z rôznych kultúr.

Otázka na rozlišovanie

Čo môžeme urobiť, aby sa ohlasovanie evanjelia dalo vyjadriť a pochopiť v rôznych kontextoch a kultúrach, a aby sme tak uľahčili stretnutie mužov a žien našej doby s Kristom? Aké vzťahy môžeme nadviazať s veriacimi iných náboženstiev a rozvíjať tak kultúru stretnutia a dialógu?

Podnety na modlitbu a prípravné zamyslenie

- 1) Aké nástroje používajú miestne cirkvi, aby dokázali pochopiť a rozlíšiť kultúry, v ktorých sú zasadené? Ako môžu vo svetle evanjelia rešpektovať a oceňovať kultúry z rôznych miestnych kontextov? Aké príležitosti môžu vytvárať na konštruktívne opätovné pochopenie učenia Cirkvi vo svetle miestnych kultúr?
- 2) Aké priestory sú k dispozícii pre menšinové a migrujúce kultúry, aby našli svoje vyjadrenie v miestnych cirkvách?
- 3) Rôzne diecézy, biskupské konferencie, kontinentálne zhromaždenia vyjadrili túžbu, aby sa v procese permanentnej inkulturácie mohol novým spôsobom prejavíť život spoločenstva a najmä liturgia v súlade s miestnou kultúrou. Akú synodálnu dynamiku môžeme zaviesť na splnenie tejto túžby?
- 4) Ako možno podporiť formáciu v oblasti kultúrneho rozlišovania? Ako môžeme podporovať, vzdelávať a oceňovať charizmy a povolania „prekladateľov“, t. j. tých, ktorí pomáhajú budovať mosty medzi náboženstvami, kultúrami a ľuďmi?
- 5) K akým gestám zmierenia a pokoja s inými náboženstvami sa cítime byť povolaní? Ako konštruktívne riešiť predsudky, napätia a konflikty? Ako svedčiť o evanjeliu v krajinách, kde je Cirkev v menšine, bez oslabenia svedectva viery kresťanov, ale aj bez zbytočného vystavovania sa hrozbám a prenasledovaniu?
- 6) Ako môže Cirkev úprimne, prorocky a konštruktívne riešiť vzťahy medzi západnou kultúrou a inými kultúrami, a to aj vo svojom vnútri, a vyhnúť sa akejkoľvek forme kolonializmu?
- 7) Pre niektorých je sekularizovaná spoločnosť hrozbou, ktorej sa treba brániť, pre iných je faktom, ktorý treba prijať, pre ďalších je zdrojom inšpirácie a príležitosťou. Ako môžu cirkvi zostať v dialógu so svetom bez toho, aby sa stali svetskými?
- 8) Ako môžeme vytvárať príležitosti na rozlišovanie v digitálnom prostredí? Aké formy spolupráce a aké štruktúry musíme vytvoriť v službe evanjelizácie v prostredí, ktoré nemá územné hranice?

Pracovné listy pre B 2: Spoluzodpovednosť v misii

Ako sa môžeme podeliť o dary a úlohy v službe evanjeliu?

B 2.1 Ako môžeme spoločne kráčať, aby sme si spoločne uvedomovali význam a obsah misie?

Poslaním Cirkvi je ohlasovať evanjelium a sprítomňovať Krista prostredníctvom daru Ducha. Táto úloha patrí všetkým pokrsteným (porov. EG 120): synodalita je konštitutívne misijná a samotná misia je synodálnou činnosťou. Sme neustále pozvaní, aby sme rástli v našej odpovedi na túto výzvu a v synodálnom kľúči obnovovali spôsob, akým Cirkev vykonáva svoje poslanie. V úvahách kontinentálnych zhromaždení má táto misia mnohé rozmery, ktoré nemožno stavať proti sebe, ale treba ich zosúladiť v integrálnej perspektíve, ktorú presadzuje *Evangelii nuntiandi* a ktorú prevzalo *Evangelii gaudium*. Sú to napríklad:

- a) úprimná výzva na obnovu liturgického života miestnej cirkvi ako miesta ohlasovania prostredníctvom Slova a sviatostí, s dôrazom na kvalitu homílie a jazyk liturgie. To si vyžaduje primeranú rovnováhu medzi jednotou Cirkvi, vyjadrenou aj jednotou obradu, a legitímnymi rozmanitosťami, ktoré správna inkulturácia náležite zohľadňuje;¹⁵
- b) túžba po Cirkvi, ktorá je chudobná a blízka trpiacim, schopná evanjelizovať prostredníctvom prežívania blízkosti a lásky v Pánových stopách, pričom sa zdôrazňuje svedectvo vychádzajúce z angažovanosti, vedúcej až k mučeníctvu: ide o „samaritánske“ povolanie Cirkvi. Pripomínajú sa situácie, v ktorých Cirkev rany spôsobuje, a tiež tie, v ktorých ich znáša: bez starostlivosti o ľudí, ktorých sa to týka, sa tieto situácie stávajú prekážkou pre svedectvo o Božej láske a pravde evanjelia;
- c) otváranie miest bezplatnej služby, inšpirujúcich sa napodobňovaním Krista, ktorý neprišiel, aby sa dal obsluhovať, ale aby slúžil (porov. Mk 10, 45), je kľúčom k prorockému odporu voči novému a deštruktívnemu kolonializmu. Sú to miesta, kde bude možné uspokojiť základné ľudské potreby, kde sa ľudia budú cítiť prijatí a nie odsudzovaní, kde sa môžu slobodne pýtať na dôvody našej nádeje (porov. 1Pt 3, 15), slobodne odísť aj sa vrátiť. Pre synodálnu Cirkev je misia vždy budovaním s inými, nielen pre iných;
- d) budovanie sietí vzťahov v digitálnom prostredí, ktoré Cirkev objavuje ako príležitosť na evanjelizáciu, umožňuje najmä mladým ľuďom experimentovať s novými spôsobmi spoločného putovania. Iniciatíva Digitálna synoda upriamuje pozornosť Cirkvi na ľudskú osobu ako bytosť, ktorá komunikuje, a to aj v mediálnych kruhoch, ktoré formujú náš súčasný svet.

Vedomie kresťanských spoločenstiev o vlastných limitoch, ani uznanie vlastných zlyhaní nebráni ich túžbe rásť v misijnom angažovaní. Naopak, pohyb vychádzania zo seba samého vo viere, nádeji a láske umožňuje čeliť tejto neúplnosti. Popri potvrdení tejto túžby vyjadrili kontinentálne zhromaždenia aj isté nedostatky: nedostatok väčšej jasnosti ohľadom rozsahu a obsahu misie Cirkvi a tiež spoločného pochopenia jej významu, ale aj chýbajúce kritériá pre

¹⁵ Porov. KONGREGÁCIA PRE BOŽÍ KULT A DISCIPLÍNU SVIATOSTÍ, inštrukcia *Varietates legitimae*, 25. január 1994.

vyjadrenie rozmanitých prejavov tohto poslania. To nám bráni v spoločnom kráčaní a rozdeľuje nás to; z toho vyplýva požiadavka lepšej formácie a vytvorenia miest na stretávanie a dialóg medzi rôznymi perspektívami, spiritualitami a citlivosťami, ktoré tvoria bohatstvo Cirkvi, v synodálnom kľúči.

Otázka na rozlišovanie

Ako je dnes Cirkev pripravená a vybavená na svoju misiu: presvedčivé, slobodné a účinné ohlasovanie evanjelia? Ako perspektíva synodálnej Cirkvi mení chápanie misie a umožňuje vyjadriť jej rôzne rozmery? Ako skúsenosť spoločného plnenia misie obohacuje chápanie synodality?

Podnety na modlitbu a prípravné zamyslenie

- 1) Liturgický život spoločenstva je zdrojom jej misie. Ako možno synodálne udržiavať jeho obnovu posilňovaním služieb, chariziem a povolaní a ponúkaním priestorov prijatia a spolupatričnosti?
- 2) Ako môže kázanie, katechéza a pastorácia podporovať spoločné uvedomovanie si významu a obsahu misie? Ako možno konkrétne sprostredkovať, že misia predstavuje skutočné a konkrétne povolanie každého pokrsteného?
- 3) Syntézy biskupských konferencií a kontinentálnych zhromaždení opakovane vyzývajú k „prednostnému zameraniu“ na mladých ľudí a rodiny, pri ktorom sa uznávajú ako subjekty, a nie len ako objekty pastoračnej služby. Ako by mohla táto misijná synodálna obnova Cirkvi nadobúdať formu aj prostredníctvom realizácie záverov synod z rokov 2014 – 2015 a 2018?
- 4) Pre veľkú časť Božieho ľudu sa misia uskutočňuje tým, že „sa starajú o časné veci a usporadúvajú ich podľa Boha“ (LG 31; porov. aj AA 2). Ako môžeme zvýšiť povedomie o tom, že profesijná, sociálna a politická angažovanosť a dobrovoľnícka práca sú tiež oblasťami, v ktorých sa uskutočňuje misia? Ako sprevádzať a podporovať tých, ktorí túto misiu vykonávajú v obzvlášť nepriateľskom a náročnom prostredí?
- 5) Sociálna náuka Cirkvi sa často považuje za doménu odborníkov a teológov a je odtrhnutá od každodenného života spoločenstiev. Ako možno podporiť to, aby si ju Boží ľud opäť osvojil a aby sa stala zdrojom pre misiu?
- 6) Digitálne prostredie dnes formuje život spoločnosti. Ako v ňom môže Cirkev účinnejšie plniť svoje poslanie? Ako by sa malo v tomto prostredí pozmeniť ohlasovanie, sprevádzanie a starostlivosť? Ako rozpoznať a ponúknuť náležité uznanie tým, čo sa v ňom misionársky angažujú a ako vytvoriť pre nich vhodné spôsoby formácie? Ako môžeme podporiť protagonizmus mladých ľudí, ktorí sú spoluzodpovední za misiu Cirkvi v tomto priestore?
- 7) V mnohých oblastiach si uskutočňovanie misie vyžaduje spoluprácu s rôznymi ľuďmi a organizáciami s rôznou motiváciou: s veriacimi z iných cirkví a cirkevných spoločenstiev, či iných náboženstiev, so ženami a mužmi dobrej vôle. Čo sa môžeme naučiť zo „spoločného kráčania“ s nimi a ako sa na to lepšie pripraviť?

B 2.2 Čo treba urobiť, aby synodálna Cirkev bola misionárskou aj „celou služobnou“ Cirkvou?

Všetky kontinentálne zhromaždenia často veľmi výstižnými pojmami hovoria o službách v Cirkvi. Synodálny proces obnovuje pozitívnu víziu služieb, v ktorej sa posvätná služba chápe v rámci širšieho služobného charakteru Cirkvi, bez vytvárania akýchkoľvek protikladov. Upozorňujú však na naliehavú potrebu rozpoznať vznikajúce charizmy a vhodné formy vykonávania služieb vychádzajúcich z krstu (ustanovených, mimoriadnych a faktických) v rámci Božieho ľudu, ktorý sa podieľa na prorockom, kňazskom a kráľovskom poslaní Krista. Tento pracovný list sa zameriava na tieto služby, zatiaľ čo ostatné sa venujú otázke ich vzťahu k posvätnaj službe a úlohám biskupov v synodálnej Cirkvi. Konkrétne ide o nasledovné témy:

a) jasne sa ukazuje požiadavka prekonať pohľad, v ktorom je každá aktívna funkcia v Cirkvi vyhradená iba posvätným služobníkom (biskupom, kňazom, diakonom) a účasť pokrstených sa redukuje len na podriadenú spoluprácu. Vychádza to z chápania celej Cirkvi ako služobnej (ministeriálnej), pričom to nijako neznižuje ocenenie daru sviatosti vysviacky. Jasne sa tu ukazuje prijatie učenia Druhého vatikánskeho koncilu, ktorý uznáva krstnú dôstojnosť ako základ účasti všetkých pokrstených na živote Cirkvi. Krstná dôstojnosť sa ľahko spojí so spoločným kňazstvom, ktoré je koreňom služieb vychádzajúcich z krstu a potvrdzuje sa tu nevyhnutný vzťah medzi spoločným a služobným kňazstvom, ktoré sú „sú na seba navzájom zamerané, keďže jedno i druhé má svojim vlastným spôsobom účasť na jedinom Kristovom kňazstve“ (LG 10);

b) zdôrazňuje sa, že najpriaznivejším miestom na zefektívnenie účasti všetkých na Kristovom kňazstve je miestna cirkev, pričom táto účasť dokáže posilniť posvätnú službu v jej osobitosti a zároveň podporiť služby vychádzajúce z krstu v ich rozmanitosti. Treba v nej rozlíšiť, ktoré charizmy a služby sú užitočné pre dobro všetkých v konkrétnom spoločenskom, kultúrnom a cirkevnom kontexte. Je potrebné dať nový impulz pre osobitnú účasť laikov na evanjelizácii v rôznych oblastiach spoločenského, kultúrneho, hospodárskeho a politického života, ako aj posilniť prínos zasvätených mužov a žien s ich rozličnými charizmami v živote miestnej cirkvi;

c) skúsenosť spoločného putovania v miestnej cirkvi umožňuje predstaviť si nové služby, ktoré by poslúžili synodálnej Cirkvi. Kontinentálne zhromaždenia s odvolaním na text, víziu a jazyk LG 10 – 12 často žiadajú väčšie uznanie služieb vychádzajúcich z krstu a lepšie vyjadriť toto uznanie v rámci subsidiarity na rôznych úrovniach Cirkvi. V tomto smere by sa mnohé z otázok ohľadom týchto služieb dali zodpovedať prostredníctvom hlbšej synodálnej práce v miestnych cirkvách, kde na základe princípu diferencovanej účasti na Kristových troch úradoch (*tria munera*) možno ľahšie zachovať komplementaritu medzi spoločným kňazstvom a služobným kňazstvom, pričom sa na základe rozlišovania identifikujú tie služby vychádzajúce z krstu, ktoré spoločenstvo potrebuje.

d) Cirkev, ktorá je „celá služobná“, nie je nevyhnutne Cirkvou, kde sú všetky služby ustanovené. Legitímne existuje mnoho služieb, ktoré vyplývajú z krstného povolania, vrátane spontánnych služieb a ďalších uznaných služieb, ktoré nie sú ustanovené, a iných, ktoré vďaka tomu, že sú ustanovené, dostávajú špecifickú formáciu, poslanie a stabilitu. Rásť ako synodálna Cirkev zahŕňa záväzok spoločne rozlišovať, ktoré služby

majú byť vo svetle znamení čias vytvorené alebo podporované ako odpoveď v službe svetu.

Otázka na rozlišovanie

Ako môžeme v Cirkvi smerovať ku skutočnej a účinnej spoluzodpovednosti v misijnom kľúči, aby sa plnšie realizovali povolania, charizmy a služby všetkých pokrstených? Ako môžeme zabezpečiť, aby bola synodálnejšia Cirkev zároveň „celou služobnou“ Cirkvou?

Podnety na modlitbu a prípravné zamyslenie

- 1) Ako sláviť krst, birmovanie a Eucharistiu, aby boli príležitosťou na svedectvo, podporovali účasť a spoluzodpovednosť všetkých na živote a poslaní Cirkvi ako aktívnych subjektov? Aké formačné postupy treba zaviesť, aby sa v Cirkvi rozvíjalo chápanie služby, ktoré sa neredukuje len na posvätnú službu?
- 2) Ako v miestnej cirkvi rozpoznať, ktoré služby vychádzajúce z krstu, či už ustanovené alebo nie, sú potrebné pre misiu? Aký priestor existuje na to, aby sa to dalo vyskúšať na miestnej úrovni? Akú hodnotu by mali mať tieto služby? Za akých podmienok si ich môže osvojiť celá Cirkev?
- 3) Čo sa môžeme naučiť od iných cirkví a cirkevných spoločenstiev v súvislosti s duchovnou službou a služobným charakterom?
- 4) Spoluzodpovednosť sa prejavuje a realizuje predovšetkým v účasti všetkých na misii: ako možno posilniť špecifický prínos rôznych chariziem a povolaní (od tých, ktoré sú spojené so schopnosťami a zručnosťami jednotlivcov, aj profesionálnymi, až po tie, ktoré inšpirujú inštitúty zasväteného života a spoločnosti apoštolského života, hnutia, združenia atď.), aby čo najlepšie slúžili harmónii spoločenstva a cirkevného života, najmä v miestnych cirkvách?
- 5) Ako vytvoriť priestor a čas pre skutočnú účasť na spoluzodpovednej misii veriacich, ktorí sú z rôznych dôvodov na okraji života spoločenstva, ale podľa logiky evanjelia môžu ponúknuť nenahraditeľný prínos (starší a chorí ľudia, ľudia s postihnutím, chudobní, ľudia bez kultúrnej formácie atď.)?
- 6) Mnohí ľudia sa angažujú v budovaní spravodlivej spoločnosti a starostlivosti o náš spoločný dom, čo chápu ako odpoveď na skutočné povolanie a ako životnú voľbu, a to aj na úkor výnosnejších a profesionálnych alternatív. Akým spôsobom môžeme túto ich angažovanosť uznať, aby sa jasne ukázalo, že nejde len o osobnú voľbu, ale o konkrétnu starostlivosť Cirkvi o tento svet?

B 2.3 Ako môže Cirkev našich čias lepšie plniť svoje poslanie prostredníctvom hlbšieho uznania a podpory krstnej dôstojnosti žien?

Krstom kresťan vstupuje do nového zväzku s Kristom a v ňom a skrze neho so všetkými pokrstenými, s celým ľudským pokolením a celým stvorením. Synovia a dcéry jedného Otca, pomazaní tým istým Duchom, ktorí sa spoločne podieľajú na rovnakom zväzku s Kristom, lebo sú pokrstení, sú si navzájom darovaní ako údy jedného tela, v ktorom majú všetci rovnakú dôstojnosť (porov. Gal 3, 26 – 28). Fáza počúvania potvrdila, že si túto skutočnosť uvedomujeme, a naznačila, že sa to musí čoraz konkrétnejšie realizovať v živote Cirkvi aj prostredníctvom vzťahov vzájomnej pomoci, reciprocity a komplementarity medzi mužmi a ženami. Predovšetkým:

a) všetky kontinentálne zhromaždenia v podstate jednomyseľne vyzývajú k tomu, aby sa venovala pozornosť skúsenostiam, postaveniu a úlohe žien, bez ohľadu na to, že sa jednotlivé kontinenty líšili v perspektívach. Oslavuje sa viera, účasť a svedectvo mnohých žien na celom svete, laičiek i zasvätených, ktoré sú evanjelizátorky a často prvé vychovávateľky vo viere, pričom si všímajú najmä ich prínos na „prorockých perifériách“, na odľahlých miestach a v náročných sociálnych kontextoch;

b) okrem toho kontinentálne zhromaždenia vyzývajú k hlbšej reflexii, pokiaľ ide o vzťahové zlyhania, ktoré sú zároveň štrukturálnymi zlyhaniami ovplyvňujúcimi život žien v Cirkvi, a vyzývajú k procesu trvalého obrátenia, aby sme sa snažili plnšie vrastať do identity, ktorá nám bola daná v krste. Medzi priority synodálneho zhromaždenia zahŕňajú potrebu venovať sa radostiam i napätiam, ako aj príležitostiam na obrátenie a obnovu v spôsobe prežívania vzťahov medzi mužmi a ženami v Cirkvi, vrátane konkrétnych vzťahov medzi posvätnými služobníkmi, zasvätenými mužmi a ženami, laičkami a laikmi;

c) počas prvej etapy synody sa otázky účasti žien, ich uznania, vzťahu vzájomnej podpory medzi mužmi a ženami a otázka prítomnosti žien na zodpovedných a riadiacich pozíciách javili ako kľúčové pri hľadaní spôsobu, ako žiť misiu Cirkvi synodálnejším spôsobom. Ženy, ktoré sa zúčastnili prvej etapy, jasne vyjadrili túžbu: aby spoločnosť a Cirkev boli miestom rastu, aktívnej účasti a zdravej spolupatričnosti pre všetky ženy. Žiadajú Cirkev, aby bola po ich boku a sprevádzala a podporovala realizáciu tejto túžby. V Cirkvi, ktorá chce byť skutočne synodálna, sa musia tieto otázky riešiť spoločne a spoločne sa musia hľadať konkrétne odpovede ako plnšie uznať krstnú dôstojnosť žien a odmietnuť všetky formy diskriminácie a vylúčenia, ktorým ženy v cirkevnom spoločenstve a v spoločnosti čelia;

d) kontinentálne zhromaždenia napokon zdôrazňujú pluralitu skúseností, názorov a perspektív žien a žiadajú, aby sa táto rozmanitosť uznala v práci synodálneho zhromaždenia a aby sa so ženami nezaobchádzalo ako s homogénnou skupinou alebo abstraktným či ideologickým predmetom diskusie.

Otázka na rozlišovanie

Aké konkrétne kroky môže Cirkev podniknúť na obnovu a reformu svojich postupov, inštitucionálnych opatrení a štruktúr, aby umožnila väčšie uznanie a zapojenie žien, a to aj v riadení a vo všetkých fázach rozhodovacích procesov, v duchu spoločenstva a s ohľadom na misiu?

Podnety na modlitbu a prípravné zamyslenie

1) Ženy zohrávajú významnú úlohu pri odovzdávaní viery v rodinách, vo farnostiach, v zasvätenom živote, v združeniach a hnutiach, v laických inštitúciách, aj ako učiteľky a katechétky. Ako uznať, podporiť, sprevádzať ich už aj teraz značný prínos? Ako ho posilniť, aby sme sa naučili byť čoraz viac synodálnou Cirkvou?

2) Charizmy žien sú už dnes prítomné a pôsobia v Cirkvi. Čo môžeme urobiť, aby sme ich rozpoznali a podporili a aby sme sa naučili, čo nás chce Duch prostredníctvom nich naučiť?

3) Všetky kontinentálne zhromaždenia vyzývajú na riešenie otázky účasti žien na riadení, rozhodovaní, misii a službe na všetkých úrovniach Cirkvi, s podporou vhodných štruktúr, aby to neskončilo len pri všeobecnej snahe.

a) Ako sa môžu ženy zapojiť do každej z týchto oblastí vo väčšom počte a novým spôsobom?

b) Ako môžu byť zasvätené ženy lepšie zastúpené v riadení a rozhodovaní, lepšie chránené pred zneužívaním a tiež spravodlivejšie odmeňované za svoju prácu?

c) Ako môžu ženy prispieť k riadeniu, podieľať sa na väčšej zodpovednosti a transparentnosti a posilniť dôveru v Cirkev?

d) Ako môžeme prehĺbiť našu reflexiu o príspevku žien k teologickej reflexii a sprevádzaniu spoločentiev? Ako im môžeme dať väčší priestor a uznať ich príspevok v procesoch formálneho rozlišovania na všetkých úrovniach Cirkvi?

e) Aké nové služby by mohli byť vytvorené, aby poskytovali prostriedky a príležitosti pre účinnú účasť žien v rozlišovacích a rozhodovacích orgánoch? Ako možno zvýšiť spoluzodpovednosť žien v rozhodovacích procesoch na odľahlých miestach a v problematických sociálnych kontextoch, kde sú často hlavnými aktérkami pastorácie a evanjelizácie? V príspevkoch získaných počas prvej etapy sa konštatuje, že pri absencii dynamiky spoluzodpovednosti a spoločných rozhodovacích procesov vzniká napätie medzi nimi a posvätnými služobníkmi.

4) Väčšina kontinentálnych zhromaždení a syntézy niektorých biskupských konferencií vyzývajú k prehodnoteniu otázky prístupu žien k diakonátu. Je možné si to predstaviť? A akou formou?

5) Ako môžu muži a ženy lepšie spolupracovať pri vykonávaní pastoračnej služby a s ňou súvisiacich povinností?

B 2.4 Ako možno v misijnej perspektíve oceniť službu posvätných služobníkov vo vzťahu k službám vychádzajúcim z krstu?

Záverečné dokumenty kontinentálnych zhromaždení vyjadrujú silnú túžbu, aby sa synoda zaoberala vzťahom medzi služobným kňazstvom a službami vychádzajúcimi z krstu, pričom zdôrazňujú, že v bežnom živote spoločenstiev je ich vzťah náročný. Synodálny proces ponúka cennú príležitosť zamerať sa vo svetle učenia Druhého vatikánskeho koncilu na vzťah medzi bohatstvom povolání, chariziem a služieb, ktoré vychádzajú z krstu na jednej strane a posvätnou službou, vnímanou ako neodňateľný dar a úlohu v službe Božiemu ľudu na strane druhej. Konkrétne:

a) v perspektíve načrtnutej Druhým vatikánskym koncilom sa potvrdzuje nevyhnutný vzťah medzi spoločným kňazstvom a služobným kňazstvom. Nie je medzi nimi žiadne protirečenie alebo konkurencia, ani dôvod na nárokovanie: treba len uznať ich komplementaritu;

b) kontinentálne zhromaždenia jasne oceňujú dar služobného kňazstva a zároveň vyjadrujú hlbokú túžbu po jeho obnove v synodálnej perspektíve. Poukazujú na ťažkosti so zapojením časti kňazov do synodálneho procesu a konštatujú rozšírené obavy, že služba posvätných služobníkov sa nevykonáva primerane výzvam našej doby, je vzdialená od života a potrieb ľudí, často sa obmedzuje len na liturgicko-sviatostnú oblasť. Vyjadrujú tiež znepokojenie nad osamelosťou, ktorú mnohí kňazi zažívajú, a zdôrazňujú, že kňazi potrebujú starostlivosť, priateľstvo a podporu;

c) Druhý vatikánsky koncil učí, že „ekleziálnu službu vykonávajú v rozličných stupňoch tí, ktorí sa od dávnych čias volajú biskupi, presbyteri a diakoni“ (LG 28). Z kontinentálnych zhromaždení vyšla požiadavka, aby posvätná služba bola v rozmanitosti úloh pre všetkých živým svedectvom o spoločenstve a službe v logike evanjeliovej bezodplatnosti. Vyjadrujú tiež túžbu, aby biskupi, kňazi a diakoni vykonávali svoju službu v synodálnom štýle, aby rozpoznali a využili dary a charizmy prítomné v spoločenstve, aby podporovali a sprevádzali procesy komunitného prevzatia misie, aby zaručili rozhodnutia v súlade s evanjeliom a v načúvaní Duchu Svätému. Žiada sa tiež obnova programov v seminároch, aby boli viac synodálne orientované a viac v kontakte s celým Božím ľudom;

d) v súvislosti s takýmto poňatím služobného kňazstva v službe krstného života sa zdôrazňuje, že klerikalizmus izoluje, oddeľuje a oslabuje zdravú a celú služobnú Cirkev, pričom formácia sa považuje za privilegovaný spôsob, ako klerikalizmus účinne prekonať. Zdôrazňuje sa tiež, že klerikalizmus sa neprejavuje výlučne len zo strany posvätných služobníkov, ale rôznymi spôsobmi je prítomný vo všetkých zložkách Božieho ľudu;

e) v mnohých regiónoch je dôvera v posvätných služobníkov, ktorí zastávajú cirkevné úrady a funkcie, ako aj dôvera v cirkevné inštitúcie a Cirkev ako celok oslabená v dôsledku „škandálu zneužívania, ktorého sa dopustili členovia kléru alebo osoby zastávajúce cirkevné úrady: ide predovšetkým o zneužívanie maloletých a zraniteľných osôb, ale aj zneužívanie iného druhu (duchovné, sexuálne, ekonomické, zneužívanie autority, svedomia). Ide o otvorenú ranu, ktorá naďalej spôsobuje bolesť obetiam a tým, ktorí to prežili, ich rodinám a komunitám“ (DKE 20).

Otázka na rozlišovanie

Ako môžeme v Cirkvi podporovať kultúru a konkrétne formy spoluzodpovednosti, v ktorých bude plodný vzťah medzi službami vychádzajúcimi z krstu a posvätnou službou? Ak je Cirkev „celá služobná“, ako možno v misijnej perspektíve chápať špecifické dary posvätných služobníkov v rámci jediného Božieho ľudu?

Podnety na modlitbu a prípravné zamyslenie

- 1) Aký vzťah má služba kňazov, „vysvätených, aby hlásali evanjelium, spravovali veriacich a slávili Boží kult“ (LG 28), k službám vychádzajúcim z krstu? Aký vzťah má tento trojitý úrad posvätných služobníkov k Cirkvi ako prorockému, kňazskému a kráľovskému ľudu?
- 2) Kňazi miestnej cirkvi „tvoria so svojím biskupom jediné presbytérium“ (LG 28). Ako môže táto jednota biskupa a jeho presbytéria rásť, aby bola služba Božiemu ľudu, ktorý je zverený do starostlivosti biskupa efektívnejšia?
- 3) Cirkev obohacuje služba mnohých kňazov, ktorí patria do inštitútov zasväteného života a spoločností apoštolského života. Ako môže ich služba, poznačená charizmou ich konkrétneho inštitútu podporiť synodálnejšiu Cirkev?
- 4) Ako možno chápať službu trvalého diakona v rámci misionárskej synodálnej Cirkvi?
- 5) Aké smernice na reformu *curricula* pre formáciu v seminároch a na teologických fakultách treba v súlade so synodálnou predstavou Cirkvi prijať? Ako by mohla formácia viac spojiť kňazov s pastoračnou realitou a životom časti Božieho ľudu, ktorému sú v budúcnosti povolani slúžiť?
- 6) Aké formačné postupy treba zaviesť, aby sa v Cirkvi rozvíjalo také chápanie duchovnej služby, ktoré sa neredukuje len na služobné kňazstvo, no zároveň ho posilňuje?
- 7) Ako môžeme spoločne rozlíšiť spôsoby, akými klerikálne zmýšľanie posvätných služobníkov a laikov bráni plne sa prejaviť povolaniu posvätných služobníkov v Cirkvi, ako aj ostatných členov Božieho ľudu? Ako môžeme spoločne nájsť spôsoby, ako toto zmýšľanie prekonať?
- 8) Je možné, aby najmä na miestach, kde je počet posvätných služobníkov veľmi nízky, prevzali úlohu vedúcich spoločenstiev laici? Aké dôsledky to má na chápanie posvätnej služby?
- 9) Je možné, ako to navrhujú na niektorých kontinentoch, začať uvažovať o možnosti prehodnotiť aspoň v niektorých oblastiach cirkevnú disciplínu, pokiaľ ide o pripustenie ženatých mužov ku sviatosti kňazstva?
- 10) Ako môže koncept služobného kňazstva a formácia kandidátov na vysviacku, ktoré budú viac zakorenené v koncepte misionárskej synodálnej Cirkvi, prispieť k úsiliu vyhnúť sa opakovaniu sexuálneho a iného zneužívania?

B 2.5 Ako obnoviť a podporiť službu biskupa z hľadiska misijnej synodálnej perspektívy?

Služba biskupa je zakorenená v Písme a rozvinutá v Tradícii vo vernosti Kristovej vôli. Druhý vatikánsky koncil, verný tejto Tradícii, predložil veľmi bohatú náuku o biskupoch, „nástupcoch apoštolov, ktorí spolu s Petrovým nástupcom, Kristovým námestníkom a viditeľnou hlavou celej Cirkvi, spravujú dom živého Boha“ (LG 18). Kapitola *Lumen gentium* o hierarchickej štruktúre Cirkvi potvrdzuje sviatostný charakter biskupského úradu a na tomto základe rozvíja tému kolegiality (LG 22 – 23) a biskupskej služby ako výkonu troch úradov (*tria munera*, LG 24 – 27). Následne bola zriadená Biskupská synoda ako orgán, ktorý má biskupom umožniť podieľať sa spolu s rímskym biskupom na starostlivosti o celú Cirkev. Pozvanie žiť synodálny rozmer s väčšou intenzitou si vyžaduje nové prehlbenie biskupskej služby, ktorá by bola pevnejšie zasadená do synodálneho rámca. Najmä:

a) zbor biskupov má spolu s rímskym biskupom, ktorý je jeho hlavou a nikdy bez neho, „najvyššiu a všeobecnú moc nad celou Cirkvou“ (LG 22). Tento zbor sa zúčastňuje na synodálnom procese, keď každý biskup iniciuje, vedie a uzatvára jemu zverenú konzultáciu Božieho ľudu, a vtedy, keď zhromaždení biskupi spoločne uplatňujú charizmu rozlišovania, a to tak vo východných hierarchických štruktúrach, ako aj v biskupských konferenciách, na kontinentálnych zhromaždeniach a osobitne na synodálnom zhromaždení;

b) biskupov, nástupcov apoštolov, ktorí prijali „službu spoločenstva [...] [a] stoja v Božom mene na čele stáda, ktorému sú pastiermi“ (LG 20), synodálny proces žiada, aby žili radikálnu dôveru v pôsobenie Ducha Svätého vo svojich spoločenstvách a nepovažovali účasť všetkých veriacich za ohrozenie svojej služby vedenia spoločenstva. Skôr ich nabáda k tomu, aby boli základom jednoty vo svojej cirkvi a vyzýva všetkých (kňazov a diakonov, zasvätené osoby, veriacich laikov), aby kráčali spoločne ako Boží ľud, a podporovali synodálny štýl Cirkvi;

c) konzultácie s Božím ľudom ukázali, že stať sa synodálnejšou Cirkvou znamená aj širšie zapojiť všetkých do rozlišovania, čo si vyžaduje prehodnotenie rozhodovacích procesov. Z toho vyplýva požiadavka primeraných riadiacich štruktúr, inšpirovaných väčšou transparentnosťou a zodpovednosťou, čo má vplyv aj na spôsob vykonávania biskupskej služby. To však vyvoláva aj odpor, strach alebo pocit dezorientácie. Konkrétne, kým niektorí žiadajú väčšie zapojenie všetkých veriacich, kde by biskupi vykonávali svoju rolu „menej výlučným spôsobom“, iní vyjadrujú pochybnosti a obávajú sa rizika, že príde k odklonu inšpirovanému mechanizmami politickej demokracie;

d) rovnako silné je aj vedomie, že všetka autorita v Cirkvi pochádza od Krista a je vedená Duchom Svätým. Rozmanitosť chariziem sa bez existencie autority stáva anarchiou, rovnako ako prísnosť autority bez bohatstva chariziem, služieb a povolání sa stáva diktatúrou. Cirkev je zároveň synodálna aj hierarchická, preto synodálne vykonávanie biskupskej autority v sebe zahŕňa sprevádzanie a ochranu jednoty. Praktizovanie synodality, ktorá v jednote spája rozdielne dary, charizmy, služby a povolania, ktoré Duch v Cirkvi vzbudzuje, je cestou k realizácii nového pochopenia biskupskej služby;

e) Aby bolo možné pokračovať v obnove biskupskej služby v rámci viac synodálnej Cirkvi, sú potrebné isté kultúrne a štrukturálne zmeny, veľká vzájomná dôvera a predovšetkým dôvera v Božie vedenie. Preto kontinentálne zhromaždenia dúfajú, že dynamika rozhovoru v Duchu Svätom môže vstúpiť do každodenného života Cirkvi a oživiť stretnutia, rady, rozhodovacie orgány, čo bude priaznivo vplývať na budovanie pocitu vzájomnej dôvery a vytváranie účinného konsenzu;

f) služba biskupa zahŕňa aj príslušnosť k biskupskému zboru, a teda spoluzodpovednosť za všeobecnú Cirkev. Aj táto prax je súčasťou perspektívy synodálnej Cirkvi „v duchu ‚zdravej decentralizácie‘ s cieľom ponechať v kompetencii pastierov fakultu riešiť pri výkone ‚vlastnej úlohy učiteľov‘ a pastierov otázky, ktoré dobre poznajú a ktoré sa nedotýkajú jednoty učenia, disciplíny a spoločenstva Cirkvi, konajúc vždy s tou spoluzodpovednosťou, ktorá je plodom a výrazom špecifického *mysterium communionis*, ktorým je Cirkev“ (PE II, 2; porov. EG 16; DV 7).

Otázka na rozlišovanie

Ako chápeme povolanie a poslanie biskupa v misijnej synodálnej perspektíve? Akú obnovu vízie a aké konkrétne formy uskutočňovania biskupskej služby si vyžaduje synodálna Cirkev, ktorú charakterizuje spoluzodpovednosť?

Podnety na modlitbu a prípravné zamyslenie

- 1) „Biskupi vynikajúcim a viditeľným spôsobom zastávajú úlohu samého Krista – Učiteľa, Pastiera a Veľkňaza“ (LG 21). Aký vzťah má táto služba k službe kňazov, „vysvätených, aby hlásali evanjelium, spravovali veriacich a slávlili Boží kult“ (LG 28)? Aký vzťah má tento trojitý úrad posvätných služobníkov k Cirkvi ako prorockému, kňazskému a kráľovskému ľudu?
- 2) Akým spôsobom výkon biskupskej služby podnecuje konzultácie, spoluprácu a účasť Božieho ľudu na rozhodovacích procesoch?
- 3) Na základe akých kritérií môže biskup hodnotiť sám seba a byť hodnotený pri výkone svojej služby v synodálnom štýle?
- 4) V ktorých prípadoch sa biskup môže cítiť povinný prijať rozhodnutie, ktoré sa líši od uvážených rád, ktoré ponúkajú konzultačné orgány? Na čom by sa mohla zakladať takáto povinnosť?
- 5) Aká je povaha vzťahu medzi „nadprirodzeným zmyslom pre vieru“ (LG 12) a biskupskou službou? Ako môžeme lepšie pochopiť a vyjadriť vzťah medzi synodálnou Cirkvou a službou biskupa? Mali by biskupi rozlišovať spoločne alebo oddelene od ostatných členov Božieho ľudu? Majú v synodálnej Cirkvi miesto obe možnosti (spoločne aj oddelene)?
- 6) Ako zabezpečiť starostlivosť a vyváženú rovnováhu troch úradov (posväcujúceho, vyučujúceho, riadiaceho) v živote a službe biskupa? Do akej miery súčasné modely života a služby biskupa umožňujú biskupovi byť mužom modlitby, učiteľom viery, múdрым a efektívnym správcom a udržiavať tieto tri roly v tvorivom a misijnom napätí? Ako možno revidovať profil biskupa a proces rozlišovania, aby bolo možné rozpoznať kandidátov na biskupský úrad v synodálnej perspektíve?
- 7) Ako by sa mala vyvíjať rola rímskeho biskupa a vykonávanie primátu v synodálnej Cirkvi?

Pracovné listy pre B 3: Spoluúčasť, zodpovednosť a autorita

Aké procesy, štruktúry a inštitúcie sú potrebné pre misionársku synodálnu Cirkev?

B 3.1 Ako obnoviť službu autority a výkon zodpovednosti v misionárskej synodálnej Cirkvi?

Konštitutívne synodálna Cirkev má podporovať tak právo všetkých zúčastňovať sa na živote a poslaní Cirkvi vyplývajúce z krstu, ako aj službu autority a výkon zodpovednosti, ktoré sú v rôznych formách niektorým zverené. Synodálna cesta je príležitosťou rozlíšiť spôsoby, ktoré sú v našej dobe vhodné na to, aby podporovali toto právo. Prvá fáza umožnila zhromaždiť niekoľko myšlienok, ktoré by tomu mohli pomôcť:

a) autorita, zodpovednosť a riadenie – niekedy spoločne označované anglickým termínom *leadership* – majú v Cirkvi rôzne podoby. Autorita v zasvätenom živote, v hnutiach a združeniach, v cirkevných inštitúciách (ako sú univerzity, nadácie, školy atď.) sa líši od autority vyplývajúcej zo sviatosti vysviacky, rovnako ako sa líši duchovná autorita spojená s charizmou od autority spojenej so ministeriálnou službou. Rozdiely medzi týmito formami treba chrániť, pričom netreba zabúdať, že všetky majú spoločné to, že ide o služby v Cirkvi;

b) všetky majú zvlášť spoločné to, že ich úlohou je nasledovať príklad Učiteľa, ktorý o sebe povedal: „Ja som medzi vami ako ten, kto obsluhuje“ (Lk 22, 27). „Pre Ježišových učeníkov je včera, dnes i navždy jedinou autoritou autorita služby“¹⁶. To sú základné súradnice, v ktorých sa môže rozvíjať výkon autority a zodpovednosti vo všetkých formách a na všetkých úrovniach života Cirkvi. Ide o perspektívu misijného obrátenia, „ktoré je zamerané na obnovu Cirkvi podľa vzoru Kristovej misie lásky“ (PE I, 2);

c) v tejto línii uvádzajú dokumenty prvej etapy určité charakteristiky výkonu autority a zodpovednosti v misionárskej synodálnej Cirkvi: postoj služby, a nie postoj moci alebo kontroly, transparentnosť, povzbudzovanie a podpora ľudí, kompetentnosť a schopnosť vízie, rozlišovania, inklúzie, spolupráce a delegovania. Zdôrazňuje sa predovšetkým postoj počúvania a ochota k nemu. Preto sa kladie dôraz na potrebu osobitnej formácie v týchto zručnostiach pre osoby, ktoré zastávajú miesta spojené so zodpovednosťou a autoritou, a tiež na potrebu zavedenia participatívnejších výberových postupov, najmä pokiaľ ide o biskupov;

d) transparentný a zodpovedný prístup je základom autenticky evanjeliového výkonu autority a zodpovednosti. Zároveň to však vyvoláva obavy a odpor. Preto je dôležité zaoberať sa vážne a s rozlišovaním s najnovšími poznatkami vied o manažmente a vodcovstve. Okrem toho je za spôsob vedenia rozhodovacích procesov a dosahovania konsenzu označený rozhovor v Duchu, ktorý je schopný vytvárať dôveru a podporovať výkon autority zodpovedajúci synodálnej Cirkvi;

e) kontinentálne zhromaždenia poukazujú aj na fenomény privlastňovania si moci a rozhodovacích procesov niektorými osobami na vedúcich a zodpovedných pozíciách. S týmito javmi spájajú kultúru klerikalizmu a rôzne formy zneužívania (sexuálneho, finančného, duchovného a zneužívania moci), ktoré narúšajú dôveryhodnosť Cirkvi a

¹⁶ FRANTIŠEK, Príhovor pri príležitosti slávania 50. výročia zriadenia Biskupskej synody, 17. októbra 2015.

ohrozujú účinnosť jej poslania, a to najmä v tých kultúrach, kde je dôležitou hodnotou úcta k autorite.

Otázka na rozlišovanie

Ako možno chápať a uplatňovať autoritu a zodpovednosť tak, aby slúžili spoluúčasti celého Božieho ľudu? Akú obnovu vízie a foriem konkrétneho uplatňovania autority, zodpovednosti a riadenia potrebujeme, aby sme rástli ako misionárska synodálna Cirkev?

Podnety na modlitbu a prípravné zamyslenie

- 1) Je učenie Druhého vatikánskeho koncilu o účasti všetkých na živote a misii Cirkvi efektívne prijaté do vedomia a praxe miestnych cirkví, najmä zo strany pastierov a tých, ktorí vykonávajú zodpovedné funkcie? Čo môže podporiť jeho hlbšie uvedomenie a docenenie pri plnení misie Cirkvi?
- 2) V Cirkvi existujú úlohy spojené s autoritou a zodpovednosťou, ktoré nie sú spojené so sviatosťou vysviacky a ktoré sa uplatňujú v službe spoločenstva a misie v inštitútoch zasväteného života a spoločnostiach apoštolského života, v združeniach a laických zoskupeniach, v cirkevných hnutiach a nových spoločenstvách atď. Ako podporovať vykonávanie týchto foriem autority, ktoré sú primerané synodálnej Cirkvi, a ako v nich prežívať vzťah ku služobnej autorite pastierov?
- 3) Aké prvky musia byť súčasťou formácie všetkých cirkevných predstaviteľov v súvislosti s výkonom autority? Ako možno podporovať formáciu metódou autentického a vnímavého rozhovoru v Duchu Svätom?
- 4) Akým smerom reformovať semináre a formačné domy, aby podnecovali kandidátov na posvätnú službu k osvojeniu si spôsobu výkonu autority, ktorý je primeraný synodálnej Cirkvi? Ako by sa malo na národnej úrovni prehodnotiť *Ratio Fundamentalis Institutionis Sacerdotalis* a s ním súvisiace aplikačné dokumenty? Ako by sa mali preorientovať učebné osnovy na teologických fakultách?
- 5) Aké formy klerikalizmu pretrvávajú v kresťanskom spoločenstve? Medzi veriacimi laikmi a pastiermi je stále cítiť odstup: čo môže pomôcť prekonať ho? Ktoré formy výkonu autority a zodpovednosti by mali byť nahradené, pretože nie sú pre konštitutívne synodálnu Cirkev vhodné?
- 6) Do akej miery je nedostatok kňazov v niektorých regiónoch dôvodom, aby sme sa pýtali na vzťah medzi služobným kňazstvom, riadením a prevzatím zodpovednosti v kresťanskom spoločenstve?
- 7) Čo sa môžeme naučiť o výkone autority a zodpovednosti od iných cirkví a cirkevných spoločenstiev?
- 8) V každej dobe je výkon autority a zodpovednosti v Cirkvi ovplyvnený modelmi riadenia a predstavami o moci, ktoré prevládajú v spoločnosti. Ako si to môžeme uvedomiť a praktizovať evanjeliové rozlišovanie ohľadom prevládajúcej praxe výkonu autority v Cirkvi a v spoločnosti?

B 3.2 Ako môžeme rozvíjať postupy rozlišovania a rozhodovania autentickým synodálnym spôsobom, ktorý rešpektuje vedúcu úlohu Ducha Svätého?

Ako synodálna Cirkev sme povolaní spoločne rozlišovať, aké kroky podniknúť pre naplnenie evanjelizačnej misie, pričom treba zdôrazňovať právo všetkých zúčastňovať sa na živote a misii Cirkvi a nenahraditeľný prínos každého pokrsteného. Základom každého rozlišovania je túžba plniť Pánovu vôľu a rásť v dôvernej blízkosti s Pánom prostredníctvom modlitby, rozjímania o jeho slovách a sviatosného života, čo nám umožňuje rozhodovať sa tak, ako by sa rozhodol on. Pokiaľ ide o miesto rozlišovania v misionárskej synodálnej Cirkvi:

a) z kontinentálnych zhromaždení silne vystupuje túžba po spoločnom rozhodovacom procese, ktorý by dokázal integrovať prínos celého Božieho ľudu, ale aj odborné znalosti niektorých, a tiež prínos tých, ktorí z rôznych dôvodov zostávajú na okraji života spoločenstiev, ako sú ženy, mladí ľudia, menšiny, chudobní a vylúčení. Táto túžba sa často vyjadruje zároveň s nespokojnosťou s formami výkonu autority, pri ktorých sa rozhodnutia prijímajú bez konzultácie;

b) kontinentálne zhromaždenia si tiež všímajú obavy niektorých, ktorí vidia možnosť, že si budú synodálny a hierarchický rozmer, ktoré sú oba pre Cirkev konštitutívne, konkurovať. Objavujú sa však aj opačné náznaky. Jedným príkladom je skúsenosť, že ak autorita prijme rozhodnutia v rámci synodálnych procesov, spoločenstvo ochotnejšie uznáva ich legitímnosť a prijíma ich. Druhým príkladom je rastúce povedomie o tom, že nedostatok komunikácie so spoločenstvom oslabuje úlohu autority a niekedy ju redukuje len na presadzovanie moci. Tretím príkladom je zverenie cirkevných povinností veriacim laikom v regiónoch, kde je počet posvätných služobníkov veľmi nízky, pričom títo ich vykonávajú konštruktívnym a neopozíčnym spôsobom;

c) široké prijatie metódy rozhovoru v Duchu Svätom počas konzultačnej fázy umožnilo mnohým zažiť niektoré prvky procesu komunitného rozlišovania a participatívneho dosahovania konsenzu, pričom sa neskrývali konflikty ani nevytvárala polarizácia;

d) tí, ktorí plnia riadiace úlohy a nesú zodpovednosť, sú povolaní iniciovať, uľahčovať a sprevádzať procesy komunitného rozlišovania, ktoré zahŕňajú počúvanie Božieho ľudu. Pri oživovaní a potvrdzovaní synodálneho charakteru týchto procesov a vernosti záverov tomu, čo sa objavilo počas procesu, zohráva zásadnú úlohu predovšetkým autorita biskupa. Zodpovednosťou pastierov je najmä overovať súlad medzi túžbami ich spoločenstiev a tým, čo tvorí „posvätný poklad Božieho slova, ktorý je zverený Cirkvi“ (DV 10), teda súlad umožňujúci tieto túžby považovať za skutočné vyjadrenie zmyslu pre vieru Božieho ľudu;

e) Prijatá perspektíva komunitného rozlišovania je výzvou pre Cirkev na všetkých úrovniach a vo všetkých jej organizačných formách. Okrem farských a diecéznych štruktúr sa to týka aj rozhodovacích procesov združení, hnutí a laických zoskupení tam, kde narážajú na inštitucionálne mechanizmy, ktoré bežne využívajú nástroje, ako je hlasovanie. Dotýka sa to aj spôsobu, akým rozhodovacie orgány inštitúcií súvisiacich s cirkvou (školy, univerzity, nadácie, nemocnice, prijímacie a sociálne centrá atď.) určujú a formulujú prevádzkové smernice. A napokon je výzvou aj pre

inštitúty zasväteného života a spoločnosti apoštolského života v spôsoboch, ktoré prepájajú špecifiká ich chariziem a ich vlastných konštitúcií (porov. DKE 81);

f) prijatie rozhodovacích procesov, ktoré stabilne využívajú komunitné rozlišovanie, si vyžaduje obrátenie, ktoré je osobné, komunitné, kultúrne a inštitucionálne, a tiež investíciu do formácie.

Otázka na rozlišovanie

Ako si môžeme predstaviť participatívnejšie rozhodovacie procesy, ktoré dávajú priestor na počúvanie a rozlišovanie v spoločenstve a sú podporované autoritou ako službou jednote?

Podnety na modlitbu a prípravné zamyslenie

- 1) Aký priestor má počúvanie Božieho slova v našich rozhodovacích procesoch? Ako môžeme konkrétne a nielen slovami vytvoriť priestor pre vedúcu úlohu Ducha Svätého?
- 2) Ako môže rozhovor v Duchu, ktorý otvára dynamiku rozlišovania spoločenstva, prispieť k obnove rozhodovacích procesov v Cirkvi? Ako môže byť tento rozhovor „inštitucionalizovaný“ a stať sa tak bežnou praxou? Aké zmeny v kánonickom práve sú na to potrebné?
- 3) Ako možno podporiť službu moderátorov procesov komunitného rozlišovania a zabezpečiť, aby tí, ktorí ju vykonávajú, dostali primeranú formáciu a sprevádzanie? Ako môžeme formovať posvätných služobníkov, ktorí by sprevádzali procesy komunitného rozlišovania?
- 4) Ako možno podporiť účasť žien, mladých ľudí, menších a tých, čo sú na okraji, na procesoch rozlišovania a rozhodovania?
- 5) Ako nám môže jasnejšie rozlíšenie medzi celým rozhodovacím procesom a konkrétnym momentom prijatia rozhodnutia pomôcť lepšie určiť zodpovednosť jednotlivých aktérov v každej fáze? Ako chápeme vzťah medzi rozhodovaním a spoločným rozlišovaním?
- 6) Ako sa môžu a musia zasvätení muži a ženy podieľať na rozhodovacích procesoch miestnych cirkví? Čo sa môžeme naučiť z ich skúseností a odlišnej spirituality, pokiaľ ide o rozlišovanie a rozhodovacie procesy? Čo sa môžeme naučiť od združení, hnutí a laických zoskupení?
- 7) Ako môžeme konštruktívne riešiť prípady, keď má autorita pocit, že nemôže potvrdiť závery, ku ktorým dospel proces rozlišovania v spoločenstve, a prijme rozhodnutie iným smerom? Aký druh náhrady by mala táto autorita ponúknuť tým, ktorí sa na procese zúčastnili?
- 8) Čo sa môžeme naučiť od spoločnosti a kultúry, pokiaľ ide o riadenie participatívnych procesov? Aké modely sa naopak môžu ukázať ako prekážka pri budovaní synodálnejšej Cirkvi?
- 9) Čo sa môžeme naučiť zo skúseností iných cirkví, cirkevných spoločenstiev a iných náboženstiev? Aké podnety z domorodých, menšinových a utláčaných kultúr nám môžu pomôcť prehodnotiť naše rozhodovacie procesy? Aké poznatky nám prinášajú skúsenosti z digitálneho prostredia?

B 3.3 Aké štruktúry možno vytvoriť na upevnenie misionárskej synodálnej Cirkvi?

Kontinentálne zhromaždenia naliehavo vyjadrujú túžbu, aby synodálny spôsob konania, ktorý zažili na súčasnej ceste, prenikol do každodenného života Cirkvi na všetkých úrovniach, obnovil existujúce štruktúry – počnúc diecéznymi a farskými pastoračnými radami, radami pre ekonomické záležitosti, diecéznymi alebo eparchiálnymi synodami – alebo viedol k zriadeniu nových. Hoci nechceme znižovať význam obnovy vzťahov v rámci Božieho ľudu, práca na štruktúrach je pre upevnenie zmien v čase nevyhnutná. Ide najmä o to:

a) aby spoluzodpovednosť za misiu vyplývajúca z krstu neostala len na papieri alebo nebola závislá len na dobrej vôli jednotlivcov, preto musí nadobudnúť konkrétnu štruktúrnu podobu. Potrebné sú zodpovedajúce inštitucionálne rámce a tiež priestory, v ktorých sa môže pravidelne praktizovať komunitné rozlišovanie. Nejde o požiadavku prerozdelenia moci, ale o potrebu efektívneho výkonu spoluzodpovednosti vyplývajúcej z krstu. Ten udeľuje každému človeku práva a povinnosti, ktoré musí mať možnosť vykonávať v súlade so svojimi charizmami a službami;

b) to si vyžaduje, aby štruktúry a inštitúcie fungovali zodpovedajúcim spôsobom: boli transparentné, zamerané na misiu, otvorené spoluúčasti, schopné poskytnúť priestor ženám, mladým ľuďom, menšinám a chudobným a marginalizovaným. To platí pre už spomínané participatívne orgány, ktorých úloha sa musí potvrdiť a upevniť, ale aj pre rozhodovacie orgány združení, hnutí a nových komunít; pre riadiace orgány inštitútov zasväteného života a spoločností apoštolského života (spôsobom zodpovedajúcim osobitnej charizme každej z nich); pre mnohé a rozmanité inštitúcie, často podliehajúce aj občianskemu právu, prostredníctvom ktorých sa realizuje misijná činnosť a služba kresťanskému spoločenstvu, ako sú školy, nemocnice, univerzity, masmédiá, prijímacie a sociálne centrá, kultúrne centrá, nadácie atď.;

c) výzva na reformu štruktúr, inštitúcií a mechanizmov ich fungovania v zmysle transparentnosti je obzvlášť silná v kontextoch, ktoré sú najviac poznačené krízou zneužívania (sexuálneho, ekonomického, duchovného, psychologického, inštitucionálneho, zneužívania svedomia, moci, jurisdikcie). Súčasťou problému je často neadekvátne riešenie prípadov zneužívania, čo spochybňuje mechanizmy, postupy a celkové fungovanie štruktúr a inštitúcií, ako aj zmýšľanie ľudí, ktorí v nich pracujú. Snaha o transparentnosť a spoluzodpovednosť tiež vyvoláva obavy a odpor; preto je potrebné prehĺbiť dialóg, vytvoriť príležitosti na zdieľanie a konfrontáciu na všetkých úrovniach;

d) metóda rozhovoru v Duchu Svätom sa ukazuje ako mimoriadne cenná pri obnove dôvery v situáciách, kde sa z rôznych dôvodov vytvorila atmosféra nedôvery medzi jednotlivými zložkami Božieho ľudu. Cesta obrátenia a reformy, v počúvaní hlasu Ducha, si vyžaduje štruktúry a inštitúcie schopné sprevádzať ju a podporovať. Kontinentálne zhromaždenia však dôrazne vyjadrujú presvedčenie, že samotné štruktúry nestačia, ale je potrebná aj zmena mentality, a preto je potrebné investovať do formácie;

e) okrem toho sa zdá byť vhodné urobiť zmeny aj v kánonickom práve, obnoviť rovnováhu medzi princípom autority, silne potvrdeným súčasnou legislatívou, a princípom participácie; posilniť synodálnu orientáciu už existujúcich inštitúcií;

vytvoriť nové inštitúcie, ak sa to javí ako nevyhnutné pre potreby života spoločnosti;
dohliadať na účinné uplatňovanie legislatívy.

Otázka na rozlišovanie

Synodálna cirkev musí žiť spoluzodpovednosťou a transparentnosťou: ako môže toto vedomie tvoriť základ pre reformu inštitúcií, štruktúr a postupov, aby sa zmeny časom upevnili?

Podnety na modlitbu a prípravné zamyslenie

- 1) Ako by sa mali zmeniť kánonické štruktúry a pastoračné postupy, aby podporovali spoluzodpovednosť a transparentnosť? Sú štruktúry, ktoré máme, dostatočné na zaručenie spoluúčasti, alebo potrebujeme nové?
- 2) Ako môže kánonické právo prispieť k obnove štruktúr a inštitúcií? Aké zmeny sa javia ako potrebné alebo vhodné?
- 3) Aké prekážky (mentálne, teologické, praktické, organizačné, finančné, kultúrne) stoja v ceste premene participatívnych orgánov, ktoré v súčasnosti stanovuje kánonické právo, na orgány efektívneho spoločného rozlišovania? Aké reformy sú potrebné, aby mohli účinne, tvorivo a živo podporovať misiu? Ako ich možno viac otvoriť prítomnosti a prínosu žien, mladých ľudí, chudobných, migrantov, príslušníkov menšín a tých, ktorí sa z rôznych dôvodov ocitli na okraji života spoločnosti?
- 4) Ako sa perspektíva synodálnej Cirkvi dotýka premeny štruktúr a postupov v inštitúciách zasväteného života a rôznych formách laických zoskupení a fungovania cirkevných inštitúcií?
- 5) V ktorých oblastiach života cirkevných inštitúcií je potrebná snaha o väčšiu transparentnosť (ekonomické a finančné výkazy, výber kandidátov na zodpovedné pozície, menovania atď.) Pomocou akých nástrojov to možno dosiahnuť?
- 6) Perspektíva transparentnosti a otvorenosti spoločných konzultačných a rozlišovacích procesov vyvoláva aj obavy. Ako sa prejavujú? Čoho sa obávajú tí, ktorí tieto obavy vyjadrujú? Ako možno tieto obavy riešiť a prekonať?
- 7) Do akej miery je možné rozlišovať medzi členmi inštitúcie a samotnou inštitúciou? Je zodpovednosť za riešenie prípadov zneužívania individuálna alebo systémová? Ako môže synodálna perspektíva prispieť k vytvoreniu kultúry, ktorá bude prevenciou zneužívania každého druhu?
- 8) Čo sa môžeme naučiť zo spôsobu, akým sa verejné inštitúcie a verejné a občianske právo snažia reagovať na požiadavku transparentnosti a zodpovednosti zo strany spoločnosti (oddelenie právomocí, nezávislé kontrolné orgány, povinnosť zverejňovať určité postupy, obmedzenie dĺžky trvania funkcií atď.)?
- 9) Čo sa môžeme naučiť zo skúseností iných cirkví a cirkevných spoločností, pokiaľ ide o fungovanie štruktúr a inštitúcií v synodálnom štýle?

B 3.4 Akú podobu majú mať synodálne a kolegiálne orgány zahŕňajúce zoskupenia miestnych cirkví?

V prvej fáze synodálneho procesu sa zdôraznila úloha synodálnych a kolegiálnych orgánov, ktoré združujú rôzne miestne cirkvi: hierarchické štruktúry východných cirkví a biskupské konferencie v západnej/latinskej cirkvi (porov. PE I, 7). Dokumenty vypracované v jednotlivých etapách zdôrazňujú, že konzultácie Božieho ľudu v miestnych cirkvách a následné etapy rozlišovania boli skutočnou skúsenosťou počúvania Ducha prostredníctvom vzájomného načúvania. Z bohatstva tejto skúsenosti je možné čerpať poznatky pre budovanie čoraz synodálnejšej Cirkvi:

a) synodálny proces sa môže stať „dynamizmom spoločenstva, ktoré inšpiruje všetky cirkevné rozhodnutia“¹⁷, pretože skutočne zahŕňa všetky subjekty – Boží ľud, kolégium biskupov, rímskeho biskupa – každého podľa jeho funkcie. Usporiadáný priebeh jednotlivých etáp rozptýlil obavy, že konzultácie Božieho ľudu povedú k oslabeniu pastoračnej služby. Naopak, konzultácie boli možné, pretože ich inicioval každý biskup, ako „viditeľný princíp a základ jednoty“ (LG 23) vo svojej cirkvi. Následne pastieri vo hierarchických štruktúrach východných cirkví a na biskupských konferenciách uskutočnili akt kolegiálneho rozlišovania, pri ktorom zvažili príspevky pochádzajúce z miestnych cirkví. Synodálny proces tak podporil skutočný výkon biskupskej kolegiality v plne synodálnej Cirkvi;

b) otázka uplatňovania synodality a kolegiality v prípadoch, keď ide o skupiny miestnych cirkví, ktoré spájajú duchovné, liturgické a disciplinárne tradície, geografická blízkosť a kultúrna blízkosť, počnúc biskupskými konferenciami, si vyžaduje obnovenú teologickú a kánonickú reflexiu: v nich „*communio episcoporum* sa vyjadruje v službe *communio ecclesiarum*, založeného na *communio fidelium*“ (PE I, 7).

c) jeden z dôvodov, prečo čeliť tejto výzve, nachádzame v *Evangelii gaudium*: „Nie je vhodné, aby pápež nahrádzal miestne biskupské spoločenstvá pri rozhodovaní o všetkých problémoch, ktoré sa vyskytujú na ich území. V tomto zmysle som si vedomý potreby smerovania k zdravej „decentralizácii““ (č. 16). Pri príležitosti 50. výročia ustanovenia Biskupskej synody Svätý Otec poukázal na to, že synodalita sa nevykonáva len na úrovni miestnych cirkví a na úrovni všeobecnej Cirkvi, ale aj na úrovni zoskupení cirkví, ako sú provincie a cirkevné regióny, partikulárne rady a predovšetkým biskupské konferencie: „musíme sa zamyslieť nad tým, aby sme prostredníctvom týchto orgánov ešte viac realizovali prostredné inštitúcie kolegiality tak, že integrujeme a aktualizujeme niektoré aspekty starobylého cirkevného poriadku“¹⁸.

Otázka na rozlišovanie

Ako môže synodalita vo svetle doterajších synodálnych skúseností nájsť lepšie vyjadrenie v inštitúciách a prostredníctvom inštitúcií zahŕňajúcich skupiny miestnych cirkví, ako sú synody biskupov a rady hierarchov východných katolíckych cirkví, biskupské konferencie a kontinentálne zhromaždenia, aby boli v misijnej perspektíve vnímané „ako nositeľky konkrétnych kompetencií vrátane určitej vlastnej učiteľskej autority“ (EG 32)?

Podnety na modlitbu a prípravné zamyslenie

¹⁷ FRANTIŠEK, *Príhovor pri príležitosti slávania 50. výročia zriadenia Biskupskej synody*, 17. októbra 2015.

¹⁸ *Tamtiež*.

1) Synodálna dynamika počúvania Ducha prostredníctvom vzájomného počúvania sa ponúka ako najpraktickejší spôsob, ako previesť biskupskú kolegialitu do praxe v plne synodálnej Cirkvi. Keď vychádzame zo skúsenosti synodálneho procesu:

a) Ako možno dosiahnuť, aby sa počúvanie Božieho ľudu stalo bežnou formou realizácie rozhodovacích procesov v Cirkvi na všetkých úrovniach jej života?

b) Ako možno počúvanie Božieho ľudu uskutočňovať v miestnych cirkvách? Najmä ako možno posilniť orgány spoluúčasti, aby sa stali efektívnymi „miestami“ počúvania a cirkevného rozlišovania?

c) Ako možno prehodnotiť rozhodovacie procesy na úrovni biskupských orgánov východných katolíckych cirkví a biskupských konferencií na základe načúvania Božiemu ľudu v miestnych cirkvách?

d) Ako možno integrovať do kánonického práva kontinentálnu úroveň synodality?

2) Keďže konzultácia v miestnych cirkvách je účinným spôsobom počúvania Božieho ľudu, rozlišovanie pastierov nadobúda charakter kolegiálneho aktu, ktorý autoritatívne potvrdzuje to, čo Duch povedal Cirkvi prostredníctvom nadprirodzeného zmyslu pre vieru Božieho ľudu:

a) Aký stupeň doktrinálnej autority možno pripísať rozlišovaniu biskupských konferencií? Ako východné katolícke cirkvi upravujú svoje biskupské orgány?

b) Aký stupeň doktrinálnej autority možno pripísať rozlišovaniu kontinentálneho zhromaždenia? Alebo orgánov, ktoré združujú biskupské konferencie na kontinentálnej alebo inej medzinárodnej úrovni?

c) Akú úlohu zohráva rímsky biskup vo vzťahu k týmto procesom zahŕňajúcim zoskupenia cirkví? Akým spôsobom ju môže vykonávať?

3) Ktoré prvky starobylého cirkevného poriadku by sa mali integrovať a aktualizovať, aby sa hierarchické štruktúry východných cirkví, biskupské konferencie a kontinentálne zhromaždenia stali efektívnymi inštanciami synodality a kolegiality?

4) Druhý vatikánsky koncil uvádza, že celá Cirkev a všetky jej časti majú prospech zo vzájomnej výmeny svojich darov (porov. LG 13):

a) Akú hodnotu môžu mať rokovania všeobecného koncilu, partikulárneho koncilu, diecéznej synody pre ostatné cirkvi?

b) Aké poznatky môžeme čerpať z bohatých synodálnych skúseností východných katolíckych cirkví?

c) Do akej miery zblížovanie viacerých skupín miestnych cirkví (partikulárnych koncilov, biskupských konferencií atď.) v tej istej otázke zaväzuje rímskeho biskupa, aby sa ňou zaoberal na úrovni všeobecnej Cirkvi?

d) Ako sa má vykonávať služba jednoty zverená rímskemu biskupovi, keď miestne orgány môžu zaujať rôzne prístupy? Aký je priestor pre rôznosť prístupov medzi jednotlivými regiónmi?

5. Čo sa môžeme naučiť zo skúseností iných cirkví a cirkevných spoločenstiev, pokiaľ ide o zoskupenia miestnych cirkví pre výkon kolegiality a synodality?

B 3.5 Ako možno posilniť inštitúciu synody, aby bola výrazom biskupskej kolegiality v rámci plne synodálnej Cirkvi?

V motu proprio *Apostolica sollicitudo* (15. septembra 1965) svätý Pavol VI. ustanovil synodu ako „stály snem biskupov pre všeobecnú Cirkev“. Prijal tak požiadavku koncilového zhromaždenia zabezpečiť účasť biskupov na starostlivosti o celú Cirkev, pričom sa postaral o upresnenie, že „táto synoda, ako každá ľudská inštitúcia, sa môže časom zdokonaľovať“. Apoštolskou konštitúciou *Episcopalis communio* (15. septembra 2018) umožnil pápež František realizovať toto očakávané „zdokonalenie“, čím zmenil synodu z udalosti ohraničenej zhromaždením biskupov na proces počúvania, rozvíjajúci sa v niekoľkých etapách (porov. čl. 4), ktorého skutočnými účastníkmi je celá Cirkev a všetci v Cirkvi – Boží ľud, kolégium biskupov, rímsky biskup.

- a) Synoda 2021 – 2024 jasne ukazuje, že synodálny proces je najvhodnejším kontextom pre súčasné vykonávanie primátu, kolegiality a synodality ako neoddeliteľných prvkov Cirkvi, v ktorej každý subjekt plní svoju vlastnú špecifickú funkciu podľa svojich najlepších schopností a v súčinnosti s ostatnými;
- b) je úlohou rímskeho biskupa zvolať synodu Cirkvi, zvolať zhromaždenie univerzálnej Cirkvi, ako aj iniciovať, sprevádzať a ukončiť s tým súvisiaci synodálny proces. Táto výsada mu patrí ako „viditeľnému princípu a základu jednoty tak biskupov, ako aj množstva veriacich“ (LG 23);
- c) keďže „jednotliví biskupi sú na druhej strane viditeľným princípom a základom jednoty v ich partikulárnych cirkvách [...] v nich a z nich jestvuje jedna a jediná Katolícka cirkev“ (LG 23), je povinnosťou každého diecézneho biskupa, aby inicioval, sprevádzal a uzatváral konzultácie Božieho ľudu vo svojej cirkvi. Vzhľadom k starostlivosti, ktorú biskupi majú o všeobecnú Cirkev (porov. LG 23), je ich povinnosťou spolupracovať aj v tých naddiecéznych orgánoch, ktoré zaisťujú výkon synodality a kolegiality. Týmto spôsobom vykonávajú funkciu cirkevného rozlišovania, ktorá je vlastná biskupskej službe;
- d) hoci tieto orgány nezoskupujú celý zbor biskupov, rozlišovanie, ktoré pastieri vykonávajú prostredníctvom nich, nadobúda kolegiálny charakter vzhľadom na samotný účel tohto aktu. Zhromaždenia biskupov v rámci synodálneho procesu majú totiž za úlohu zhodnotiť výsledky konzultácií v miestnych cirkvách, v ktorých sa prejavuje zmysel pre vieru Božieho ľudu. Ako by mohol nekolegiálny akt rozpoznať, čo Duch hovorí Cirkvi prostredníctvom konzultácií Božieho ľudu, ktorý „sa nemôže mýliť vo viere“ (LG 12)?
- e) doterajšia synodálna skúsenosť tiež ukázala, ako je možné účinne rozvíjať kolegialitu v synodálnej Cirkvi: hoci rozlišovanie je úkonom, ktorý prináleží predovšetkým „tým, ktorí sú predstavení v Cirkvi“ (LG 12), získalo na hĺbke a relevantnosti vo vzťahu ku skúmaným otázkam vďaka príspevku ostatných členov Božieho ľudu, ktorí sa zúčastnili na kontinentálnych zhromaždeniach.

Otázka na rozlišovanie

Ako by sa mala vo svetle dynamického a vzájomného vzťahu medzi synodalitou Cirkvi, biskupskou kolegialitou a petrovským primátom zdokonaľiť inštitúcia synody, aby sa stala

bezpečným a zaručeným priestorom pre výkon synodality, ktorý by zaistil plnú účasť všetkých – Božieho ľudu, kolégia biskupov a rímskeho biskupa – a zároveň rešpektoval ich špecifické funkcie? Ako by sme mali hodnotiť pokus o rozšírenie participácie o skupinu osôb, ktoré nie sú biskupmi, na prvom zasadaní XVI. riadneho všeobecného zhromaždenia synody biskupov (október 2023)?

Podnety na modlitbu a prípravné zamyslenie

1) Synodálny proces vnáša do Cirkvi „dynamizmus spoločenstva, ktorý inšpiruje všetky cirkevné rozhodnutia“¹⁹:

- a) Ako sa tento dynamizmus môže stať bežným spôsobom konania na všetkých úrovniach cirkevného života?
- b) Ako do tohto procesu zapadá princíp autority?
- c) Ako to mení chápanie autority v Cirkvi na rôznych úrovniach, vrátane autority rímskeho biskupa?

2) Prvá fáza synodálnej cesty realizuje pohyb od partikulárneho k univerzálnemu, a to konzultáciami Božieho ľudu v miestnych cirkvách a následným rozlišovaním najprv v hierarchických štruktúrach východných cirkví a biskupských konferenciách a neskôr v kontinentálnych zhromaždeniach:

- a) Ako možno zabezpečiť, aby konzultácie skutočne zachytili prejavy zmyslu pre vieru Božieho ľudu žijúceho v danej cirkvi?
- b) Ako možno posilniť „plodný vzťah medzi *sensus fidei* Božieho ľudu a učiteľským úradom pastierov“ (PD 14) v hierarchických štruktúrach východných cirkví, biskupských konferenciách a na kontinentálnych zhromaždeniach?
- c) Nakoľko je žiaduca prítomnosť kvalifikovaných členov Božieho ľudu aj na zhromaždeniach biskupských konferencií a na kontinentálnych zhromaždeniach?
- d) Akú úlohu môžu zohrávať cirkevné orgány trvalo vytvorené nielen z biskupov, ako je napríklad nedávno zriadená cirkevná konferencia pre oblasť Amazonky?

3) Druhá fáza synodálneho procesu na zhromaždení biskupov zvolanom do Ríma je výrazom všeobecnosti Cirkvi, ktorá počúva, čo Duch Svätý hovorí Božiemu ľudu,:

- a) Ako toto biskupské zhromaždenie zapadá do synodálneho procesu?
- b) Ako dosahuje kontinuitu s prvou fázou synodálneho procesu? Je prítomnosť kvalifikovaných svedkov prvej etapy jej dostatočnou zárukou?
- c) Ak zhromaždenia biskupských konferencií a kontinentálne zhromaždenia predstavujú akty rozlišovania, ako je charakterizovaný tento ďalší akt rozlišovania a akú má hodnotu?

4) Tretia fáza zahŕňa návrat výsledkov synodálneho zhromaždenia miestnym cirkvám a ich implementáciu: ako možno prispieť k plnej realizácii „vzájomného vnútorného prepojenia“ medzi všeobecným a miestnym rozmerom jednej Cirkvi?

¹⁹ FRANTIŠEK, *Príhovor pri príležitosti slávenia 50. výročia zriadenia Biskupskej synody*, 17. októbra 2015.